TMMOB

MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ

MİMARLIK HAFTASI

ve

KONUT HAFTASI ETKİNLİKLERİ

Oturum Başkanı: Ali ULUSOY (Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı)
9 Ekim 2004

----&----

OTURUM BAŞKANI- Arkadaşlar, merhaba, hepiniz hoş geldiniz.

Biliyorsunuz, bu hafta Dünya Mimarlık ve Konut Gününün olduğu hafta, 4-11 Ekim tarihleri arasında Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Mimarlık Haftası ve Konut Haftasını kutlamak için bir dizi etkinlik planladı, programladı. Bu etkinliklerin bugün galiba sonuncusu, finalini yapacağız. Etkinliklerimiz Pazartesi günü başladı;Konur Sokak'ta sergi açılışları ve müzik söyleşileriyle güne başladık. O gün aynı zamanda basınla yoğun bir ilişki gerçekleştirdik; hem basın duyurusuyla bunu kamuoyuna aktardık, hem de çeşitli televizyon ve gazeteler aracılığıyla Mimarlık Haftasını Ankaralılarla, kentlilerle buluşturmak için yoğun bir çaba harcadık. Galiba bunda da başarılı olduk ve kentlilerden, meslektaşlarımızdan oldukça olumlu tepkiler geldi. Bu bizim açımızdan çok heyecan verici. Tabii ki bunu devam ettireceğiz, bu sürekli olması gereken bir şey.

Bizim esas olarak şöyle bir derdimiz var, bunu her fırsatta söylüyoruz, bütün platformlarda dile getiriyoruz: Mimarlık, kamusal bir hizmet, biz sonuç itibariyle topluma dönük bir şey yapıyoruz ve yaptığımız şeyleri de toplum kullanıyor, bireyler kullanıyor. O noktada bizim toplumla ilişkimizde bir sıkıntı var, bunu kurma noktasında bir sıkıntımız var. Bunu biz dert ettik, yani bu dönem Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu, bunu dert etti. Bizden önceki arkadaşlar da mutlaka bunu dert etmişlerdi, ama bununla ilgili çok yoğun bir çalışma programı başlattık. Bu haftayı da, Mimarlık Haftası ve Konut Haftasını da bu anlamda toplumla ilişkilenmenin bir aracı kılabilir miyiz diye düşündük. Bununla ilgili birçok arkadaşımız çeşitli görüşler ortaya attılar, "hafta kapsamında neler konuşabiliriz, neler tartışabiliriz" diye.

Zannediyorum bu sökük meselesi, Sedvan Hocanın önerisiydi, Yönetim kurulu Üyesi Mehmet Saner'den benzer bir öneri geldi. Ankara'nın sökükleri üzerine konuşurken, konu başlığı kendiliğinden çıktı, yani "bir-iki konu başlığımız, Ankara'nın söküklerini dikmek olsun." Dolayısıyla bu haftanın ana teması, "Ankara'nın söküklerini birlikte dikelim." Dolayısıyla bu sökükle ilgili olarak da birçok konuyu biz atölye çalışması olarak gündemimize aldık. Bu atölye çalışmalarından bir tanesi, Kızılay Kent Merkezinin incelenmesi; bir tanesi, Atatürk Orman Çiftliği alanı, biliyorsunuz çok uzun süredir tartışılıyor; demiryolu güzergâhı, orayı inceleyelim istedik. Ulus bölgesi, Suluhan, Modern Çarşı ve alışverişin olduğu bölge, o Hal'in olduğu bölge, orayı bir grup arkadaşımız çalıştılar ve bu çalışmalar hafta boyunca devam etti.

Bu atölye çalışmalarının yanı sıra, biz "Varolmayan Ankara" diye bugün bir şekilde sunuşunu yapacağımız ve sizlerle birlikte paylaşacağımız "Varolmayan Ankara"yı tekrar gündeme taşıyıp, bunu bir miktar kamuoyuyla paylaşmak istedik. Bu "Varolmayan Ankara"da adı geçen projeler Ankara açısından çok önemli ve Ankara'nın kültür başkenti olması açısından çok önemli. Bunu hep ifade etmeye çalışıyoruz, hep altını çizmeye çalışıyoruz, ama şu veya bu nedenle bu önemli projeler Ankara için, belki de Türkiye için önemli projeler ihmal edilmiş bir şekliyle, yani zamanında başlanamamış veya başlanmış, yarım kalmış. O nedenle biz bunları gündeme tekrar taşıyalım ve yeniden bir duyarlılık oluşturalım istedik. Bu projelerden bir tanesi, Ulus Kent Merkezi, Ömer Kıral ve Abdi Güzer Hocamızın -kendileri de aramızda- projeleri; bir tanesi, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonu Projesi; bir tanesi, Ankara Kalesi Koruma Geliştirme İmar Planı Projesi; diğeri de Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi, Özgür Ecevit ve Azize Ecevit'in projeleri. Bütün bunlar, Ankara için çok önemli bulduğumuz, önemli bulunduğu için de bir şekilde gündeme alınmış, yarışma yoluyla bu projeler elde edilmiş, ama o günden bugüne kadar projelerle ilgili çok önemli gelişmeler olmamış.

Bunları çok önemli buluyoruz, o nedenle bugün bunları sizlere paylaşacağız ve bunlarla ilgili Bozkurt Güvenç Beyden rica ettik, bizim dışımızda, mimar olmayan birisinden biz bunları dinleyelim istedik, bize aktarsın istedik. Açıkçası mimarlar olarak biz bunu hep yapıyoruz, mimarlar hep bu projeleri anlatıyorlar bir şekilde, kolokyumlarda tartışıyorlar, çeşitli platformlarda bu projelerle ilgili tartışmalar oluyor. Bugünü biraz farklı kılalım istedik, o nedenle böyle bir formatı uygun gördük, yani "bunu mimarlar tartışmasınlar, mimarların dışındaki bir gözle biz yeniden bu alanlara bakalım, tartışalım" istedik.

Hepinize katıldığınız için çok teşekkür ediyorum. Bozkurt Beyi davet ediyorum ve -Kadri Atabaş Hocam da bu sunuşa katkı koyacak- kendisine de çok teşekkür ediyoruz.

Buyurun.

BOZKURT GÜVENÇ- Oda Sekreteri, beni İstanbul'da telefonda bulduğunda, "tabii yaparız" dedim, ama "ne kadar zaman var?" "Pek fazla yok, birkaç gün sonra sizi bekliyoruz" dedi, reddedemedim. Sayın Başkanın "hoş geldin" sözlerine teşekkür ediyorum. İzin verirse, çok güzel bir düzeltme: Ben yıllardır, 10 yıllardır mimarlık yapmıyorum, ama "mimar değil" de değilim, bir yerde de mimarlık formasyonuyla yetiştim ve belki bir yerde mimarzede olarak, imarzede değilse bile mimarzede olarak karşınızdayım. Ancak söylendiği gibi, çalışan bir mimar olarak değil de, gözleyen bir mimar olarak mimarlık dışından bakmaya çalışacağım.

"Varolmayan Kent: Ankara" deyince, ilk tepkim şu oldu: "Acaba yalnız Ankara mı varolmayan kent?" yani kentlerimizin sorunları gibi görüyorum. Kentlerin varoluş nedenleri, belki bir kentleşme sürecinden söz edilebilir, sağlıklı veya sağlıksız gibi. İşe buradan başlarken, Kıray Hocanın 1970'lerdeki küçük kitabını hatırlıyorum; "Kentleşemeyen Kent: İzmir" diye bir araştırması vardı, orada da İzmir'de doğup büyüyen bir sosyalbilimci olarak anılarını okuyucularıyla paylaşıyordu.

Ankara, kendini, umut ve beklentilerini gerçekleştiremeyen bir kent gibi gözüküyor bana; heyecanla başladı, tutkuyla başladı, ama büyük ölçüde gerçekleştiremedi. Acaba öyle mi; eğitim, ülke ve Başkent yönetimine ortak bir akıl ve bilinç verebildi mi? Bir milli eğitimimiz var, bu **bize bizi** verdi, ama topluma bir ortak akıl veya bilinç, bir varlık bilinci verebildi mi diye düşünüyorum. Sorun şudur: Ortak akıl ülküsüyle yaklaşan toplumlar var, ama "buna eriştik" diyen toplum var mı; kanaatimce yok. Dünyanın en gelişmiş ülkelerinde dahi bir ortak akıl eksikliğinden, yoksunluğundan şikâyet ediliyor. Tabii bir "var-yok"tan ziyade, bir dereceleme var, yani "ne kadar var, ne kadar yok" gibi. Biz böyle bir derecelemede çok üst sıralarda yer almıyoruz diye düşünüyorum. Bu bakımdan ortak akıl, bir ülkü, bir ideal olarak yalnız ülkemizin değil, hâlâ dünyamızın gündemindedir diye düşünüyorum. Doğrusu ortak aklı, ortak bilinci, varlık bilincini hâlâ bir ütopya gibi görüyorum. O bilinç olmadan da pek kent olunamıyor.

Geçmişten günümüze kent, kentleşmeyle ilgili çok önemli gözlemler yapılmıştır. Mesela **Luis Manfort**, bir kent tarihçisidir, bir medeniyet tarihçisidir; "Tarihte Kent" ve "Kentler Tarihi" adlı iki kitabında, hangisinde olduğunu çok iyi hatırlamıyorum, ama şöyle bir gözlemi var: *"Kentler, uygarlığı inşa ediyor"* diyor veya *"Kentler, uygarlığın yapıtaşlarıdır"* diyor. Hangi uygarlığın; yani tarım devriminden sonraki uygarlığın. Ondan önce pek uygarlık yok, ondan önce doğanın bir parçası olarak yaşayan avcılar ve toplayıcılar var. Ama bir defa yerleşme başladıktan sonra, o en basit yerleşmelerden bugüne kentler, uygarlığın yapıtaşları, köşe taşları olmuştur.

Winston Churchill'in ünlü bir sözü vardır: *"Biz binaları inşa ediyoruz, onlar da bizi inşa ediyorlar."* Şunu demek istiyorum ki, bir yerleşmede eğer standartlar aklımızın erdiği, gönlümüzün çektiği düzeyde değilse, orada siz istediğiniz kadar gelişmiş bir mimarlık eğitimi yapın, çok da başarılı olma şansınız yok; çünkü o yaptığınız yapılar sizi inşa ediyor, mimarlık okullarında atölye çalışmalarından belki biraz daha çok.

1850'lerde bir İngiliz seyyahı, -ki görevli de olabilir; çünkü o yıllar, İngiltere, Büyük Britanya İmparatorluğunun hem Rusya'yla, hem Osmanlı'yla sorunları var, bizim de Tanzimat dönemimiz- Sen Petersburg'a kadar gemiyle geliyor, Çarlık Rusya'sını Karadeniz'e kadar geçiyor, Trabzon'a geliyor, buradan Anadolu'yu geçiyor, işte Suriye, Beyrut, Kahire'ye kadar gidiyor, dönüşünde de bir kitap yazıyor. Kitabın bir bölümünde, *"Çarlık Rusya'sında ve Osmanlı'da mimarlık" diye bir konuyu işliyor. Hatırımda kalan özeti mümkün olduğu kadar doğruca yansıtmaya çalışacağım: "Her iki ülkede de binalar yapılıyor ve bina giderleri savruluyor, yani hortumlanıyor, kötüye kullanılıyor. Ruslar bu gerçeği bildikleri için, binanın maliyetinin 2 katı kadar para ayırıyorlar; yarısını çalıyorlar, geri kalan kısmıyla da binayı iyi yapıyorlar. Osmanlı bu kadar bilge veya zengin değil; onlar yeteri kadar para ayırıyorlar, yarısını çalıyorlar, geri kalanına da işte bu kadar yapıyorlar"* diye bir gözlem; benim değil, bir yabancı gözlemcinin gözlemi.

Ankara'nın Jansen Planını hepiniz duymuşsunuzdur; ben de duydum, bir-iki vesileyle bir-iki eskizini de gördüm. Hani şehirci burada çalışıyor, ama eskizler Berlin'de yapılıyor. Plan bitip de Atatürk'e takdim ettiğinde, Atatürk, kendisine hizmetlerinden dolayı teşekkür ediyor. O da Atatürk'e bir uyarıda bulunuyor: *"Planı ben yaptım, ama acaba siz uygulayabilecek misiniz?"* Atatürk, *"Ne demek uygulamak; biz Cumhuriyeti kurmuşuz, vatanı kurtarmışız, elbette planı uygularız"* diyor. *"Efendim, kusura bakmayın, beni bağışlayın, ama şehir planını uygulamak, bir Başkumandanlık Savaşını kazanmaktan daha zor olabilir; çünkü orada sizin gücünüz ve dehanız hâkimdi, ama cumhurbaşkanları plan uygulamasında o kadar yetkili değiller"* diyor. Atatürk'ün ne cevap verdiği kayda geçmemiş.

1950'lerde bir mimar olarak demiryollarında çalışıyordum. O sıralarda tam gününü, mevsimini hatırlayamıyorum, bir Ulus projesi yarışmaya çıktı. Yarışma şartnamesini okuduğumda, çok böyle heyecan duymuştum; çünkü yarışmanın ana konusu, Ulus Meydanı'nın düzenlenmesiydi. Sonra bu düzenleme bittiğinde büyük hayal kırıklığına uğradım; çünkü düzenleme olarak sadece heykelin biraz yukarıya alınmasına karar verildi ve onun yanında da Bankalar Caddesi'nde o kocaman işhanı yapıldı. Acaba bu projenin amacı işhanı mıydı, yoksa Ulus Meydanı mıydı? Mesela ben de biraz oturup çalışmıştım, hep o trafiği düzenlemeye çalışmışımdır, yani "Meydandan gelsin, dönsün, İstanbul Caddesi'nden tekrar Atatürk Bulvarı'na, İstasyon'a, Saman Pazarı'na gitsin. Sonradan o yarışmaya girmediğime çok şükrettim; çünkü yarışma sonucunda Meydanla ilgili hiçbir şey yoktu, not dahi yoktu, üzücü bir durum.

Efendim, herhalde onun verdiği bir hayal kırıklığıyla üstüme vazifeymiş gibi, o zaman Bahçelievler'de bir odada kiralık oturuyorum, Ankara Belediye Başkanından randevu aldım ve kendisine bir öneride bulundum, dedim ki, *"Bahçelievler, Bahçelievler karakterini kaybediyor, Bahçelievler genişliyor. Hatta bazı yerlerde kat çıkılmaya başlandı, genişlemeye başladı; bir ev yerine iki ev, birkaç katlı evler filan. Bu genişleme sırasında hiç olmazsa yolları biraz geniş tutun. Tek katlı evlerden oluşan bir bahçeli yerleşmede o yollar yeterli olabilir, ama bir bahçeli evin yerine siz 3 kat çıkıp 6-7 daire yahut 8 daire yaptığınızda, bu yollar yetmeyecek."* Tabii yol yapmak, altyapı pahalı geliyordu, yani *"yolları geniş tutun, yarısını döşeyin, yarısını boş bırakın, ileride o ham yolu da örtersiniz"* dedim. Adam şöyle baktı, *"siz Amerika'dan falan mı geldiniz?"* dedi. *"Yani kusura bakmayın, öyle oldu"* dedim. *"Evladım, sizin gibiler hep bana bunu söyleyip duruyorlar. Benden sana bir ağabey nasihati, o senin bahsettiğin otomobiller 2000 yılına kadar Ankara'ya gelemez"* dedi. Allah rahmet eylesin, herhalde hayatta değildir, Türkiye'yi böyle görüyordu. 1970'te Türkiye otomobilini yaptı ve bugün otomobil, bizim en büyük ihraç malımız. Yani yönetici, yönettiği şehrin geleceğini nasıl görüyordu, bir örnek vermeye çalışıyorum.

Türkiye'ye geldiğimde, Ankara Vapuru'yla gelmiştim, ilişkiyi de öyle kurdum. Vapur, İstanbul'da Galata Rıhtımı'ndaki yolcu salonuna yanaştı. Gümrükte sıra beklerken, salonun bir köşesinde bir plaket gördüm, sarı maden üzerine bir plaket. Şöyle diyordu: *"Bu bina, falanca bakanın, falanca genel müdürün, falanca işletme müdürünün zamanında yapılmıştır veya yaptırılmıştır."* Mimarın adı yoktu. O zaman çok üzülmüştüm, yani böyle güzel bir bina Türkiye'de yapılmış, mimarını bilmiyorum, binanın tarihçisini bilmiyorum. Ama sadece güzel bir eser gibi gözüktü gözüme, hiç olmazsa orada mimarın adı da olabilirdi, mimarın adı yoktu. Hani "kadının adı yok", mimarın da adı yok, "yaptırılmış", otorite var. Yani binayı mimarlar yapmıyorlar, tasarlamıyorlar, birtakım yöneticiler yapıyorlar. "Eyvah, herhalde mimarlık yapamayacağım. Adımın olmadığı bir yerde birisi bana bir şey yaptırmaya kalkarsa, benim ilk tepkim 'yapmam' demek olur" demiştim.

Efendim, yakın dönemden bazı örnekler vereyim: İkinci Dünya Savaşı sonrasında, 1961'de Yıldız Mimarlık Bölümünde öğretmendim, Milli Eğitim Bakanlığı öyle tensip etti. Londra'da bir Okul Yapıları Konferansı var, UNESCO düzenlemiş. O günün koşullarında İngiltere fakir, Avrupa harp yorgunu, savaş yorgunu. O günün ekonomik koşullarında İngilizler, tasarladıkları ve inşa ettikleri okulların propagandasını, tanıtmasını yapıyorlar. Yani çok ölçekli binalar, genellikle tek katlı, mümkün olduğu kadar basit, çok maksatlı sınıflar ve çok maksatlı bir salon. İlk defa orada görmüştüm, kendi mimarlık eğitimimde öyle bir proje görmemiştim. Bir salon yapıyorlar; hem toplantı salonu, hem spor salonu, hem yemekhane, tek bir salonda bu üç fonksiyonu birden yerine getiriyorlardı ve İngilizler bununla da çok iftihar ediyorlardı, "bununla şu kadar para tasarruf ettik" neredeyse binanın yarısı kadar bir maliyet tasarrufu yapmışlar. Bayındırlık Bakanlığından oraya katılan mimar arkadaşlarımız vardı, onlar da etkilendiler. Sonra bu fikir bizim bazı ilkokullarımızda uygulandı, yani yemekhane değilse bile, spor salonu, tiyatro salonu, toplantı salonu, bir tarafa bir sahne yapıp onu uygulamaya çalıştılar.

Ancak daha önemlisi, size daha çarpıcı bir örnek vermek istiyorum: 1970'lerin başlarında İstanbul Operası yandı. Gazeteler bir süre -bunu bilhassa genç arkadaşlarımın duymasını istiyorum; ben bir yaşlı tarih, ayaklı tarih oldum- işte "yandı, yazık oldu, şöyle oldu; neden yandı, nasıl yandı" falan… Çeşitli spekülasyonlar vardı; "efendim, sahnenin kenarında bir yangın perdesi varmış, görevli teknisyen onun düğmesine basmamış, bassaymış, perde inermiş ve de bina yanmazmış." Bir başka rapora göre, "Hayır, öyle değil; binanın arkasında önemli kişiler için bir otopark var. Binanın açılışı sırasında bir gecede o otoparkı asfaltlamışlar, asfaltlarken yangın musluğu da asfaltın altında kalmış. İtfaiye gelmiş, ama yangın musluğunu bulamamış. Yani binanın ruhsatını verirken, yangın musluğunu tespit etmiş, ama gelmiş bakmış ki, yangın musluğu yok. 'Neredeydi?' deyince, tabii bulamamışlar, bina da onun için yanmış, oysa söndürülebilirmiş."

Ben Kültür Müsteşarı olduktan sonra bir dosya gördüm Müsteşarlıkta, "İstanbul Operası nasıl yandı?" İşte esas galiba sorunumuz orada başlıyor. Mesele ne yangın perdesiydi, ne de yangın musluğu, daha önemli bir sorun vardı: İstanbul Operası yapılıyor, ama Opera aynı zamanda tiyatro tarafından da kullanılacak. Bakın, ne yapıyorlar: Haftanın 3 günü binayı opera kullanıyor, opera yönetimi, yani Cüneyt Bey, 3 günü de tiyatro kullanıyor. Binanın başka bir yönetimi yok, binayı kim kullanırsa, o gün operanın yönetimi, 3 gün sonra tiyatronun yönetimi geliyor. Baştan aşağıya perdecisi, kapıcısı, vestiyerde çalışan memuruna kadar, yani sanki yabancı bir ülkeden bir şey gelmiş gibi. Ben operanın o halini tesadüfen gördüm; kapılar kırık, kilitler kırık, tornavidayla bir yerler açılmış. "Bu binayı birisi tahrip etmeye çalışmış" dedim. Efendim, öyle değil; operacılar kilitliyor, tiyatrocular açıyor; sonra tiyatrocular kilitliyor, operacılar açıyor. Alınacak ders; böyle bir binayı birileri kullanabilir, ama yönetim kullanıcıya bırakılmamalı, bu binanın bir başka yönetimi olmalıydı derken, bina yandı, kül oldu, adı kaldı yadigâr.

Ben Hayati'yi tanırdım, kendisiyle İstanbul'da bir-iki defa buluştuk; işte ona grev verilmiş, o yanan binayı bir daha yapıyor, bugünkü binayı yapıyor. Dedim ki, "Hayati, senin birinci eserini yaktılar, ikinciyi ne yapacaksın?" Dedi ki, "Öyle bir tedbir alacağım ki, işler iyi gider, kötü gider, ama bir daha yakamazlar." "Ne yapıyorsun?" dedim. Dedi ki, "binaya bir teknik müdür getiriyorum, o teknik müdürden vize almadan kimse hiçbir yeri kullanamaz." Yani binanın, operanın ve tiyatronun yönetimini oradaki bir mühendise bırakmaya karar verdi ve onu da sağladı. Binayı yakmadığımıza göre, herhalde bu yönetim usulü hâlâ devam ediyor.

Efendim, Tabanlıoğlu'nun işletme sigortası, tiyatroyla operayı bir kenara itip, oraya teknik bir şey, eli sopalı bir adam getirdi, onunla binayı yakmaktan kurtardı, hiç olmazsa ikincisini kurtardı.

Bu arada bir vesile oldu, İngiliz Kültür Heyeti British Council, bir mimarla beni İngiltere'ye bir 15 günlüğüne davet ettiler. Gezimiz veya incelememiz Londra'dan başlıyordu. Oraya varışımızın ikinci veya üçüncü günü, bize Londra'da yeni açılmış olan Kraliçe 2. Elizabeth Salonu'na götürdüler. Çok mütevazı bir salon, belki detayları hatırımda değil, ama 600-700 kişilik bir salon; fakat sonradan o kadar etkilendim ki, rica ettim, yönetim beni kabul etti, bir-iki saat onlarla görüştüm, "bu güzel binayı nasıl yönetiyorsunuz?" dedim. Çok ilginç; bir teknik heyet değil, ama teknik adamların da bulunduğu bir kurul, kendilerini ziyaret ettiğimde, bu binanın 2 yıl sonraki programını yapıyorlardı, "2 yıl sonra hangi ayda, hangi gün bu binayı kim kullanacak?" Siz o gün müracaat etseniz, size 2 yıl sonra gün verebiliyorlar, öyle bir kurum, bir tek bina, ama bu binada bakın, ne var: Bu binada opera var, bu binada bale vardı, bu binada tiyatro var, bu binada konser var. Eksik olan tek şey bir galeriydi, bir resim galerisi yoktu, ama onun dışındaki bütün sanat faaliyetleri o binada mümkündü; binanın sahnesi, teknik tesisatı buna elverişliydi. Bundan çok etkilendiğimi biliyorum. Sonra dönüşümde, Hayati ikinci İstanbul Operasını yaparken, oradan aldığım dersle o günkü bakanlara, Başbakanlığa -çünkü beni aşan bir durumdu- İstanbul Operamız için böyle bir yönetim modeli önerdim ve bu iş için de yetiştirilecek gençlerin mutlaka bu Londra'daki merkezi görmesini tavsiye ettim; "orayı gidip görsünler, bu bina nasıl yönetiliyor, nasıl işletiliyor?" Onu verdim, bir daha da onu duymadım, ne olduğunu bilmiyorum. Herhalde "ukalanın biri, bize ne akıl öğretiyor" deyip bir yere kaldırdılar ve o iş orada bitti.

Bugün değerlendirilecek olan bu yarım kalmış projeler, yani Ankara'yı varolmaktan alıkoyan bu projelerle ilgili birkaç anımı da söylemek istiyorum, gözlemimi söylemek istiyorum. Bakın, bir projemiz var; Kongre, Kültür ve Sanat Merkezleri. Acaba bu tek bir yapı mı olmalı, yoksa çok maksatlı bir şey mi olmalı? Adına bakarsanız, Kültür-Sanat Merkezleri. Kongreyle kültür parantez içinde verilmiş, "opera, bale, tiyatro ve toplantı." Galiba doğru fikir bu, yani öyle bir merkez yapalım ki bütün bu fonksiyonları yerine getirsin. Ama acaba bu bir mega proje mi olsun? Kanaatimce bu fonksiyonları yerine getirsin, ama çok da büyük bir mega proje olmasın; çünkü böyle projeleri biz bir-iki yılda tamamlayamayınca, bu şeye kalıyor, borçlara kalıyor, yani gelecek senelere kalıyor, yüksek enflasyonla da maliyetler sürekli artıyor. Derken siyaset adamı "buna ne lüzum var; bu pembe pabuçlara, kırmızı ayakkabılara ne lüzum var; bu olmasa da olur, biz camileri biraz tamir edelim, onaralım" falan... Bakan değişince, öncelik değişiyor, öncelik değişince projeniz bitti veya yandı.

Kanaatimce Cumhurbaşkanlığı Konser ve Koro Çalışmaları Binası, böyle bir yarışma da yapıldı, yani kimse alınmasın, ama hep şunu düşünüyorum: Bu yapılan büyük mega projede konser yapılamaz mıydı; yapılabilir. Yani Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının bir yönetim merkezi, bir lokali, çalışma yerleri, **partition** odaları olsun, ama ille de kendine mahsus büyük bir salonu olsun mu, aynı salon olamaz mı? Stutgart'ta o arada büyük bir salon gördüm, belki 5-6 maksada elverişliydi. Salon 3-4 bin kişilikti, ama özel perdelerde icabında 500-600 kişiye de hizmet sunabiliyordu. Yani bir taraftan dünyada böyle ekonomik ve rasyonel projeler yapılırken, kanaatimce biz biraz çok hevesle çok büyük projelere kalktık, çoğunu da tamamlayamadık.

Atatürk Kültür Merkezi bir emirle yapılmıştır, biraz önce arkadaşımdan öğrendim, yani onun yarım kalan projesi de bir Çin Cumhurbaşkanının ziyareti sırasında Kenan Paşanın emriyle yapılmıştır. Eğer siz bir kültür merkezini Cumhurbaşkanının emriyle yapmaya kalkarsanız, -mimarın sorumluluğu yok, ülke olarak sorumluluğumuz var- Cumhurbaşkanının görev süresi bitince proje yatar; çünkü Cumhurbaşkanının 4, 5 veya 7 yıllık hizmet süresi, o projenin tamamlanmasına yetmiyor, yani o proje bitmeden onun ömrü bitiyor. İşi başka türlü ele almamız gerekiyor. Mesela Ankara'da bu güzel kültür-sanat merkezlerimiz yok, ama Ankara'da mesela bir Resim ve Heykel Müzemiz var mı, üçüncü tiyatrodan başka veya onun alttaki salonundan başka veya onun önündeki küçük, minyatür binadan başka bir Etnoloji Müzemiz var mı veya bir doğa tarihi müzemiz var mı? Ben Orta Doğu'da ders veriyorum; öğrencilerime diyorum ki, "bu sömestrede bir doğa tarihi müzesini ziyaret edin ve bana bir rapor getirin." "Hocam, Ankara'da doğa tarihi müzesi var mı? "Var." Nerede?" "Yolunuzun üzerinde, MTA'da" MTA'da bir doğa tarihi müzesi var, ama Orta Doğu Teknik Üniversitemiz, ondan daha iyisini yapmak hazırlığı içerisinde, bir de TÜBİTAK'ta yapıyor...

Bir de tabii bu eksiklerimiz var da, acaba mesela bir bilim ve sanat akademimiz var mı? Geçen 10 yıllarda Hırvatistan'ı ziyaret ettiğimde, Slovenya'yı ziyaret ettiğimde, bize gösterdikleri en görkemli binalar, bu yeni ülkelerin, yani Yugoslav birliğinden ayrılmış olan bu ülkelerin bilim ve sanat akademileriydi. İnanılması biraz zor, ama akademilerin kuruluşu 1780'ler, 1800'ler, belki Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun yönetimi altında. Yani onlar da eksik; bir TÜBİTAK binamız var, ama mesela bilimler akademimiz, bu binada bir katta oturuyor. Evet, bunlar da eksik.

Türkiye'de bir megalomani görüyorum; 5 yıldızlı otel. Ben bununla iftihar ediyordum, sonra İspanya'ya yolum düştü, her yıl bir tane o 5 yıldızlı büyük otellerden birini yıkıyorlar ve tören yapıyorlar, "bundan kurtulduk" diye; çünkü bakmışlar ki, piyasa doydu, artık kimse o 5 yıldızlı otellere gelmiyor. Onu yıkıyorlar, onun yerine bir tatil köyü yapıyorlar. Gidip sahibiyle konuşup bir odasını kiralayacağınız… O zaman başka türlü bir turist gelmeye başlıyor; çünkü öbürü bitmiş. İşte bizim böyle 5 yıldızlı otellerimiz, 300 odalı, havuzlu filan, kişi başına geceliği 200 dolardan başlayan, tabii tamamen turistik yapılar veya 1 200 yataklı hastaneler... "Kardeşim, bu bin yataklı olsa olmaz mı?" "Hayır, 1 200 yataklı" o bir norm olmuş. Halbuki araştırmalar gösterdi ki, bir hastane 500 yataktan sonra yönetilemez hale geliyor, tıpkı üniversitelerin 5-6 bin öğrenciden sonra yönetilememesi gibi. Ama biz büyük projeler, Ortadoğu'nun en büyük hastanesi, en büyük sineması, en büyük holü… Canım, o kadar büyük olmasın da işletilir bir bina olsun.

Bütün bu büyük projeleri yaparken, atıklar sorununu hâlâ çözemedik. Eğer otobanın devamı olan yeni Çevre Yolu'ndan bir gün yolunuz Havameydanına düşerse, bu tek yol tıkandığı için, göreceksiniz ki, bu Çevre Yolu'nun etrafında oraya gelişigüzel dökülmüş atıkların kâğıtları, çöpleri doluşuyor ve utanılacak bir durum. Ankara'daki büyükelçilerin eşleri, bu atıkların bir biçimde halledilmesi için bir-iki toplantı yaptılar ve belediyeye öneride bulundular.

Değerli arkadaşlarım; otomobil çağındayız, uzay çağındayız ve “eğer dünyamız biterse, öteki dünyalara nasıl gideriz” diye filmler seyrediyoruz; Ankara’da 6,5 metrelik yolda iki yönlü otobüs işletiyoruz. Ben Kuleli Sokak’ta oturuyorum, belediye yolları yaptı, kaldırımları yapmıyor. Neden yapmıyor, anladım; iki otobüs karşılaştığı zaman, otobüslerden bir tanesi kaldırıma çıkarak yanından geçebiliyor, çünkü yolun öbür tarafında park etmiş bir sürü araba var. Bir araba sıra, bir otobüs, yanına bir otobüs daha koyduğunuzda, otobüsün oradan geçmesi, ancak kaldırıma çıkarak mümkün, yoksa trafik durur. Tabii arkadan korna çalıyorlar, “neden duruyorsun; yürü arkadaşım, aç yolu.” Böyle bir Başkentte yaşıyoruz.

Şikâyet etmiyoruz, yaya kaldırımlarımız otomobillerin işgali altında, yani otopark oldu. Tabii yaya kaldırımı otopark olunca, yayalar yola inecek. Yola inince, bu sefer otolar size korna çalıyorlar, sizi boynuzluyorlar, “yolumdan çekil; çünkü yol benim” diyorlar. Peki, yaya kaldırımı kimin; onların. Tabii biz teknolojiyi kullanamayınca, teknoloji bizi kullanıyor, tıpkı otomobil endüstrisi raylı sistemi ortadan kaldırdığı gibi, önce rayları söktük, şimdi yeniden döşüyoruz. Evet, o zaman şu soru hatıra geliyor; mimarları da ilgilendiriyor, şehircileri daha da ilgilendiriyor: “Büyüyen bir kent, acaba ulaşım sorununa ne zaman eğilmeli, metro etütleri ne zaman başlamalı?” Geçen haftalarda İstanbul’da öğrendim, biraz da üzüldüm; Taksim’den karşıya, Haliç’i geçecek olan hat, kazı işleri Tepebaşı’na kadar gelmiş, hatta Tepebaşı’ndaki istasyon da bitmiş, ama orası iptal ediliyor, şimdi yenisini yapacağız. Yani bu, benim çocukluğumdan beri duyduğum bir hikâye, metroyu yapmaya çalışıyoruz, ama yapamıyoruz. Derler ki, “bir şehir 500 bine ulaşırken, metro etütleri başlamadı.” Bu kimsenin sırrı değil, bütün dünya bunu biliyor. Bizim eksiğimiz nereden geliyor? Eminim, şehirciler, mimarlar da -mimarlar da şehircilik dersi alırlar- herhalde bir yerlerden bunu duymuş olmalılar.

Efendim, mega projelerde bir yetki ve finansman sorunumuz var. Hasbelkader son yıllarda büyükçe bir projenin, hani proje yöneticiliği diye bir meslek var ya şimdi, ne mimar, ne mühendis, ne müteahhit, ortada bir idareci, Japon Kültür Merkezinde öyle bir görev üstlendim. 250-300 milyarlık bir keşif bedelli projeyi 2 yılda 1,5 trilyona tamamladık ve bu arada ben enflasyon muhasebesinin ne demek olduğunu öğrendim, ama şunu itiraf edeyim: Ya mal sahibinin ya da müteahhidin birbirine hakkı geçti, ama kimin kime hakkı geçti bilemiyorum, sadece kavgasız, gürültüsüz projeyi bitirdik. O enflasyon muhasebesi denilen şey, çok yüksek matematik isteyen, çok üst düzeyden bakış isteyen bir iş. Şuraya getirmeye çalışıyorum: Mega projenin finansmanı o kadar yıl alır ki, böyle 2-3 haneli bir enflasyonla o projeyi bitirmek mümkün değildir, o projenin akıbeti bir yerde dava konusu olur, ya birisi der ki “burada para çalıyorlar” ya birisi der ki, “burada müteahhit iflas etti.” Müteahhidi iflas ettirirseniz, o proje hiç bitmez, yıllarca mahkemede sürünürsünüz ve sonunda ele aldığınızda, artık bina eskimiştir, devam edilemez.

Burada devlet var, vakıf var, belediye var; yetki kimde? Yaşanmış bir olayı söyleyeyim, biraz üzücü: İstanbul’daki Olimpiyat Stadı’nın nihai anlaşması müteahhitlerle imzalanacak, rahmetli Olimpiyat Komisyonu Başkanı beni acele aradı, “Efendim, bu imzayı atmamız için Devlet Planlama Teşkilatının bu projeyi ve bu finansmanı onaylaması gerekiyormuş, biz daha oraya müracaat etmemişiz. Eğer bu müracaatı etmediğimiz için bize bu izin verilmezse, proje artık imzalanmadan kalır.” Orhan Güvener Bey, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı, ben de Çankaya’dayım, Orhan’ı tanıyorum. “Orhancığım, böyle bir sorun var; “inceleyeyim, söyleyeyim” dedi. “Efendim, bugüne kadar bizde böyle bir dosya yok, kimse bize müracaat etmemiş.” “Yani onlar da kusurlarını biliyorlar, ama şöyle bir çözüm bulabilir miyiz? Onlar bugün sana müracaat etseler, sen onlara yarın bir vize verebilir misin?” “Deneyeyim” dedi. O gün akşam saat 19.00’a doğru müracaat yapıldı, ertesi gün 12.00’ye doğru vizeyi aldılar ve anlaşmayı imzaladılar. Demek istediğim, otorite, yetki kimde; devlet mi, muhasebe mi, maliye mi, belediye mi, kurumlar mı, hangisi?

Atatürk Havalimanı başladı ve çabuk bitti, İstanbul Köprüsü çabuk bitti, yap-işlet-devret, güzel, ama acaba her projeyi yap-işlet-devret’le yapabilir miyiz? Bunlar tabii bir hizmet sunuyorlar, para alıyorlar, o bedeli ödeyebilirler, yani o parayı çıkartabilirler. Ancak bir kültür ve sanat kurumunda siz ne satacaksınız; siz ancak hizmet sunuyorsunuz, onu yap-işlet formülüyle yapamazsınız. Yap-işlet’in arkasında mutlaka bir kazanç kaynağı göstereceksiniz ki, adam gelip oraya yatırım yapsın; o yoksa, adam da yok. Onun için mega projelerimizin bir enflasyon sorunu var. Çok şükür enflasyonu şimdi iki haneden tek haneye indirdik, işler biraz daha kolay görülüyor gibi, olabilir.

Mimarlar Odasının hizmetleri var, inşallah daha da sorumluluklarını genişleterek devam ederler; fakat acaba bu hizmet, sadece yarışmaları düzenlemek, meslek mensuplarının, üyelerin haklarını, hukukunu korumak mıdır? Kanaatimce, onun ötesinde bir başka sorumlulukları daha var, onu da bilmiyor değiller: Şehirlerimizin durumu, sorunları ve kaderi; çünkü şehirler binalardan oluşuyor, yapılardan oluşuyor, projelerden oluşuyor, birtakım işlevlerden oluşuyor. Eğer o işlerin sahibi ve sorumlusu yoksa, istediğiniz kadar güzel mimarlık fakülteleri yapın, dünya çapında mimarlar yetiştirin, sonuç pek iyi olmuyor.

Bu sorumluluklar dışında, acaba odalarımız neler yapabilir? Bu arada da ekonomiye son derece bağlı olan bu lojistik sorunları ele almamız gerekiyor. Bir projeyi yarışmaya çıkartıyorsunuz; jüri, danışmanlar, yedekler, hepsi güzel, program güzel, ama acaba bu projenin finansmanı var mı, bu projeyi sonuna kadar kim finanse edecek? “Efendim, Cumhurbaşkanı emir verdi.” Cumhurbaşkanı, Maliye Nazırı değil, parayı da çiftliğinden göndermiyor, Maliyeden çıkacak bu para. O bakımdan yapı ve imar işlerimizi bürokrasiden veya çok başıboşluktan nasıl kurtarabiliriz? Çünkü bürokrasi yetkilidir, sorumlusu yoktur, onun için imza çoktur. Bir konunun -aramızda genel müdürlük yapmış arkadaşlar var- bakanlıktan çıkması için, 10-15 kişinin vizesi gerekiyor, “o da görsün, bu da görsün.” Bir kâğıdın üzerinde 15 tane imza varsa, hiçbirisi sorumlu değil. Yani Türkiye’de olup bitenlere bakarsanız, işte hortumculuk, soygunculuk, Susurluk kazası, çok sorumlu var; fakat bir tekini bulup onu cezalandıramıyoruz veya onu örnek olarak topluma sunamıyoruz.

Acaba yerel veya yerinden yönetim bir çözüm olabilir mi? Yani “bu üst bürokrasiyi bırakalım, bu tür projeleri kurumlar veya yerel yönetimler, belediyeler yönetsin.” Benim görebildiğim kadarıyla belediyeler bu işi yapıyorlar. Nasıl yapıyorlar; şöyle: İşi yapıyorlar, ondan sonra borcunu devlete bırakıyorlar, “ben yaptım, sen öde” diyorlar.

Benim görebildiğim kadar, ben pek fazla projelere girmeden durumu böyle görüyorum, bunları çözmek zorundayız. Belki şöyle bir durum tespiti yapabiliriz: Bir Japon ressamı, çok ilginç bir adamı, -bu kent ressamı olarak kendini tanıtıyor- yaz ayları boyunca dünyayı dolaşıyor, birtakım eskizler yapıyor, **skeçler** yapıyor. Sonra Japonya’ya dönüyor, bunlardan resimler yapıyor, o resimleri Japonya’da satıyor ve de yaşıyor, böyle bir ressam. Kendisiyle tanıştım, bu zat beni Tokyo’da, Japonya’da birçok yerlere götürdü, müzelere götürdü falan… Türkiye’ye de gelmek istediğini söyledi, ben İstanbul’da karşılaştım, buluştuk, ona 3 gün İstanbul;’u gösterdim; Çiçek Pasajı’nda rakı içtik, Haliç’i gördük, Piyer Loti’ye çıktık, Çamlıca’ya çıktık, Anadolu Feneri’nde balık yedik, Büyükada’da köfte yedik, yapılacak her şeyi yaptık. Üçüncü günü hatta bu arada birbiriyle çarpışan iki tane şoförün kavgasını gördü. Taksiler geldi, burun buruna kaktılar. Şoförler indi, birbirlerini dövmeye başladı. Japon merakla sordu, “şimdi ne olacak?” dedi. “Vallahi kuvvetli olan kazanacak, yani başka olacak bir şey yok.” Bu olaydan sonra Topkapı Sarayı’nın o güzel mutfağında -Abdullah Efendi işletiyordu o tarihte- yemek yiyoruz; İstanbul’un ihtişamına baktı, dedi ki, “muhteşem bir kaos.” İngilizce “magnificent chaos.” Bu ses hep böyle kulağımda çınlar durur.

Sorum şu: Eğer sorunlarımızı çözemiyorsak, bu “magnificent chaos”a dokunalım mı, dokunmayalım mı?

Efendim, arz ettim. Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

KADRİ ATABAŞ- Efendim, hoş geldiniz.

Bana tabii Şube birazcık da emrivaki olarak bu “Varolmayan Ankara” konusunda ikinci konuşmacı olarak katılmamı istedi ve ben, tabii ki daha bir kent yönetiminin sorumluluklar üstlenmiş bir insan olarak da bir perspektif sunmaya çalışacağım. Ama Tezcan’la başlığı tartışırken, bana doğrusu “Varolmayan Ankara” tam anlatmıyor gibi gelmişti, o zaman da söyledim. Bunun daha güzel bir karşılığı, İngilizce’den gelerek bulunabilir: “Ambuild Ankara” “Yapılamayan Ankara” yapılamayan yapılar anlamında dünyada da çok kullanılan bir terminoloji. Dolayısıyla daha proje bazlı ve Ankara üstüne kurgulanmış, ama gerçekleşmemiş yapılar ya da senaryoları kapsayan bir sunuşun bazı bölümlerini sunacağım. Bir akademik çalışma değil, bir şey değil; aklımdakiler, yaşadıklarım, onların bir toplamı gibi sunmaya çalışacağım, eksiklikler olabilir. Ben kendime göre öncelikler yaptım, böyle bir sunuşta konuşmacı kendine göre başka öncelikler de kurabilir.

Burada sunacağım projelerin alanlarının bir kısmında bugün başka projeler de yapılıyor. Bu çok doğal, zaten “ambuild” olması, yapılamamış olması, her dönemde -biraz önce Sayın Güvenç belirtti- gelen yönetimler ya da o ülkenin koşulları, o kentlerdeki düşünülen projelerin önceliklerini, yapıların önceliklerini politikaları gereği değiştirebilirler. Bu ne yapılmamış olanın iyi olduğu anlamına, ne yapılanın kötü anlamına gelir ya da tersi mümkündür; bu, o gelişme süreci içinde yeni önceliklere göre düşünmelerdir. Dolayısıyla burada sunacağım projeler, kendi dönemlerindeki öncelikler mantığı içinde önerilmiş, düşünülmüş çalışmalar; gerçekleşmemişler. Tabii biraz önce Bozkurt Bey belirti, belki Ankara’nın en hâlâ da eksik yapılan, yapılamamış projesi metro; o yapılamadığı için, ona ne ekleseniz, eklenmeyen her şey eksik kalıyor, bir kere onu bilmek lazım herhalde.

Ulus’u fazla irdelemedim; çünkü Ulus’un bir başka, sanıyorum bir veya iki proje doğrudan proje olarak var. Bir bölümü de uygulandığı için, onu tam bu yapılamamışlar kapsamına almadım, onun için onu dışarıda bırakıyorum.

Burada önemli olan, sanırım size sunacağım projeleri seçme mantığımda, niye onları burada size sunmak istediğimi kapsıyor. Bu projeler niye yapılmak istendiler, neydi onları dürtükleyen öncelikler ya da politik istekler? Baktığımız zaman, göreceğiz; bir tanesi, en başta Jansen’le ilgili sunacağım iki perspektif, onlar Kuvayı Milliye’nin sonuçta Ankara’da bir ütopyasının, yani modern kenti, 20 nci Yüzyılın ütopik kentinin kurulmasıyla ilgili çabaydı. Ama ondan sonrakiler, kent yönetimlerinin, bir dönem kent yönetimlerinin kentin batıya büyümesiyle ilgili bu projeleri bir maniplasyon aracı olarak kullanma isteği, yani temelinde çok ciddi bir politik tercihler dizisi var. Yapılamamış olmalarının nedeni ise, Türkiye’nin hakikaten kendi konjonktürü içindeki kesintiler. Bir kısmında siyasi, doğrudan seçimle gelen kesintiler, bir kısmı zoraki kesintiler, ama sonuçta yönler değişiyor. Tabii temeli; bu kent, benim bildiğim 1970’lerden başlamak üzere Ankara Nazım Plan Bürosu kurulduğu ve ilk Ankara Nazım Planını hazırladığından bu yana kentin batı yönüne büyümesi yolunda bir dizi öneri ve politika var.

Tabii bu politikaların yapıldığı dönemlerde, Ankara gerçekten Türkiye için çok önemli bir kent. Sadece şimdi iddia edildiği gibi, idari güce sahip değil; ciddi ekonomik potansiyele sahip, Türkiye’nin genel yapısını etkileyecek sektörleri de bağrında tutmaya çalışan bir kent. Sanıyorum 1-2 sayı önce Baykan Hoca bir yazı yayınladı bültende, orada Ankara-İstanbul kıyaslamasını görüyorsunuz. Yani bir ara nüfus oranı yüzde 60’a yaklaşmış durumda, ama 1990 sonrası aniden şu anda Ankara-İstanbul farkı, Ankara, İstanbul’un yüzde 30 nüfusunda. Müthiş göç çeken, maddi anlamda göç çeken bir başka merkez, Ankara’yı bastırmış durumda. Ama 70’ler ve 80’li yıllar, bu orantı neredeyse yarı yarıya, hatta üstünde. Dolayısıyla Ankara, o tarihlerde çok ciddi olarak kentin büyümesiyle ilgili endişeleri olan ve kentin Türkiye içindeki ekonomik ve sosyal yapıdaki yeriyle ilgili iddiaları olan kadrolar tarafından veya siyasi önermelerle birlikte var, projeler de bunların bir parçası. Ben bir mimar olarak hayatım boyunca hiçbir **şeyin politik olmadığına inandım.** Bunu yakın zamanda Michel Solkin aynen söylüyor: “Mimarlık tümüyle politik bir iştir; çünkü sonuçta rant ve mekân kullanımıyla ilgilidir ve bunun politika dışı olması mümkün değildir.” O nedenle de bütün projeler, şöyle ya da böyle, bizim mimari estetik ve mekânsal kurgulamamız dışında, politiktir. Bunu hiç unutmadım, unutulmaması gerektiğini de düşünüyorum açıkçası.

Size sunduğum ilk iki tane görüntü, varolmayan ve yapılamayan Ankara'yla ilgili görüntü, Jansen perspektifleri, Jansen'in Ankara'yla ilgili o tarihte sunduğu bir yapı. Bu, çok meşhur, eminim çoğumuz biliyoruz, ama bilmeyenler de olabilir: Bent Deresi. Jansen'in ilk projesinde, Bent Deresi'nin o fotoğraflarını hiç gördünüz mü, bilmiyorum, yani şimdi oradan büyük bir yol geçiyor, trafik yolu var ve böyle bir şey yok, ama Jansen orayı kurguladığında, orada çok güzel barajlar, yüzme imkânları, tramplenler, mayolu insanlar, böyle bir yapılamayan Ankara.

Bu ikincisi de bilebildiğim kadarıyla Jansen'in diğer üç yarışmacı arasından Ankara planını almasının en önemli nedenlerinden biri, tarihi dokuyu önemseyip kabul eden bir plan sunmuş olması. Bir tanesi, mesela tamamen yok ediyordu. İlk yapan Lökner miydi; mesela o tamamen kaldırıyordu. Dolayısıyla Atatürk'ün bütün o radikal, yeni bir Ankara kurma özlemine rağmen, eski dokuya yine de ciddi bir saygı olduğu anlaşılıyor ve Jansen, daha sonraki yarışmada sunulan üç proje içinde, kent planlaması içinde tarihi dokuya en saygılı proje olduğu için de seçilmiş bir proje.

Bu, Jansen'in kale ve civarıyla ilgili yaptığı perspektif. Bakarsanız, gerçekten tarihi dokuyu hem koruyan, hem ona atıfta bulunan düzenlemeler, bütün o setlemeler var. Bugün gidin Kale'ye, yani gidenler biliyor zaten, o inanılmaz, -Cumhuriyet dönemi demek, açıkçası Cumhuriyete hakaret oluyor, **medeokrat** yapılar belki daha doğru deyim- o okul yapıları, o garip yapılarla Kale yine kesilmiş durumda. Ama ben yine de Jansen'in yapılamamış Ankara'sının fikrinin burada bir gösterilmesinde doğrusu yarar gördüm. En azından Cumhuriyetin ilk dönemlerindeki kadroların bütün o kopma iddialarına rağmen, bir kültürel sürekliliğe duydukları, mekân anlayışına duydukları saygıyı göstermek için bu da varolmayan, yapılamayan bir Ankara bence.

Sunacağım ikinci proje, benim de yönetiminde bulunduğum, 78-80 dönemi Belediyesinin önemli projelerinden biri; çok parça parça yapıldı, 3 sayı önce Bültende de yazdım, onu size kısaca ana hatlarıyla sunmak istiyorum. Bu proje -demin söylediğimin çerçevesinde düşünürseniz sevinirim- ve bununla bağlantılı olarak Batıkent Projesi, kentin batıya yönlendirilmesiyle ilgili 1970'lerde başlamış olan Nazım Plan Bürosunun öncülüğündeki kentin Mamak ve Doğu yönündeki tıkanıklığının aşılması için, batıya doğru açılabilmesi için düşünülen politikalar demetlerinin maniplasyon araçları olarak düşünülmüş projeler. Yani arka planlarına baktığınızda, kentle ilgili politikalar var. Yanında da tabii o dönem için çok önemli olan -bir sonraki projede ona geleceğiz, ama- kentlerde başlamış olan müthiş gecekondulaşmanın, son derece sağlıksız kentsel altyapının çözümüne karşı üretilmeye çalışılan projelerin ana hatları var.

Bu bölge, bizim o dönem Ankara yeşil ve rekreasyon aksı diye tanımladığımız bölgenin çok kabaca çerçevesini çiziyor, eksik de aslında. Sağ alt köşede adliye diye yazılı. Bugünkü Adliye, karşısında Sıhhiye otoparkı var. Burası, şu andaki Abdi İpekçi Parkı'nın olduğu bölge ve bu Adliye yapısından başlayarak şu anda Semra'ların maalesef bütün çabalarına rağmen hâlâ temelini geçemedikleri Senfoni yapısının yer aldığı bölge, Gençlik Parkı, spor sahaları, şimdi Atatürk Kültür Merkezi yazıyor, ama 1980'de Hipodrom alanıydı ve oradan Orman Çiftliğine ve dolayısıyla büyük yeşil kuşağa bağlanıp o büyük yeşil kuşağı kentin merkezine kadar getirmeye çalışan bir büyük düşüncenin kültür ve tarih aksıyla birleşmesini içeren, Bozkurt Beyin deyimiyle bir mega proje. Bu projenin çok parçaları vardı, yapılamadı; bir bölümü yapıldı, bir bölümü yapılamadı. Ne oldu? Abdi İpekçi Parkı, o tarihi bilenler varsa, Gümrük Bakanlığının gümrükte kalmış eski arabalarının depo yeriydi. Zabıta Müdürlüğünün bir tane yapısı vardı, bir tane de küçük bir kahvehane vardı. Bu alan düzenlenebildi; büyük bir kavga, uzun bir hikâye, ama sonuçta Abdi İpekçi Parkı tamamlanabildi. Abdi İpekçi Parkının arkasındaki şimdi pazar yeri olan -dünyanın başka neresinde var bilmiyorum, kentin bu kadar merkezinde bir yerde bir pazar yeri, ama- alan, Abdi İpekçi Parkı'nın devamı olarak düzenlenecek ve Kurtuluş Parkı'na bağlanacaktı, 12 Eylül burayı kesti. Dolayısıyla ikinci kısım, hatta Abdi İpekçi Parkı'nın içinde bulunan bir blok apartman vardır, bunların kamulaştırılma çalışmaları başlamıştı, yıkılıp parka katılacaklardı, o da durdu. Dolayısıyla oradaki yapılar şu anda mevcutlar.

Tabii Sıhhiye'nin önemi, Ankara'nın ezeli ve ebedi derdi olan bu kuzey-güney aksının demiryoluyla birleştirilmesi çabasıydı. Yani burası, aslında normalinde kentin çok önemli bir merkezi olması gerekirken, o önemine hiç sahip olamamıştı. Oradaki yarı yıkık bir köprü, Ekrem Barlas döneminden duruyordu, çıkışı yoktu, o köprü bağlanabilindi. En azından Celal Bayar Bulvarı'nın açılması için bir çaba idi; Devlet Demiryollarının yöneticileri, buranın açılmasına inanılmaz para istedikleri için, onu reddettik; çok ciddi bir rant istediler ve vermedik o rantı, yani bayağı buraya yapılar yapmak istemişlerdi, onu durdurduk. Dolayısıyla biz onu getirdik, Strazburg'a bağladık. Hiç değilse bir alternatif açmak istiyorduk; çünkü metroya başlayacaktık. Yani bütün bunlar entegre projeler, metroya başlayınca, bu hatlarda çalışma yapılacağı için, kuzey-güney ve doğu-batı istikametinde hatları kurmak gerekiyordu. Kocatepe'nin orada yapılan yol bile bu düşüncelerin bir parçası olarak sonradan yapılmıştır. Bulvara bir paralel yol açma çabası vardı ki, Bulvarda metro yapılabilsin; çünkü metro projeleri de sürüyordu o anda.

Buradan geçtiğimizde, şimdiki Senfoni Orkestrasının yapılmaya çalışılan bölgesinde yıkık dökük bir hal vardı, şimdi taşındığı yeri biliyorsunuz, o hal yıktırıldı, bu dönemde burası temizlenebildi. Gençlik Parkı'nın içinden geçip, burası bizim için daha kolaydı, yaya bölgesi haline getirip yukarıya bağlayacaktık. Onu daha kolay yapacağımızı düşündüğümüz için beklettik. Esas büyük sorun Hipodrom'du. Hipodrom'da biliyorsunuz, at yarışları orada yapılıyor ve senede 30 gün kullanılıyordu ve tümü, yüzdeyüzü Belediyenindir, daha doğrusu 12 Eylüle kadar Belediyenin mülkünde olan bir yerdi. Yanlış hatırlamıyorsam, 25 yıllığına Jokey Kulübüne çok komik bir rakama kiraya verilmişti ve bizim hesaplarımıza göre senede 30 gün kullanılıyordu. Sonunda büyük çabalarla -uzun hikâye- buradan çıkartıldılar ve bugünkü Hipodrom alanına, yeni bir tane hipodrom alanına taşınmayı kabul ettiler ve bu alan yeniden bir düzenlenme imkânına kavuştu.

Burada düşünülen şey de kentin büyük rekreasyon kalbinin burada kurulması, içinde ulusal müzenin yapılabilmesiydi; çünkü Ankara'nın dünyayla olan ilişkisinin ve Anadolu kültürünün burada toplanarak sunulmasının daha doğru olacağı gibi bir politika vardı ve o nedenle Sayın Turgut Cansever'le o dönemde bir çalışma yapıldı, ön projesini hazırladı, onu da size sunacağım. İlave olarak esas düşünce, Cansever projesinde göreceğiz, Gençlik Parkı havuzunun büyük bir bent olarak buradan devam ederek, buradan köprü altından geçip Hipodrom'un sonuna kadar devam etmesi ve bütün bu alanın etrafından da Gençlik Parkı'ndaki küçük trenin dolaştırılması düşüncesi vardı, bayağı bir ulaşım aracı olarak da kullanılma düşüncesi vardı.

Büyük havuz burada başladı, 12 Eylül olduğunda şu kadar yeri Belediye olanaklarıyla kazmıştık. Halen şurada bir tepe vardır, onun ne olduğunu bilmeyenlere söyleyeyim: Hipodrom için hazırlanan proje içinde çocuklara yönelik, evcil hayvanların içinde bulunduğu ve çocukların da içinde birlikte yaşayacakları bir hayvanat bahçesi düşüncesi vardı, onun oraya o topraklar yığıldı, toprak yığıntısı olarak 30 yıldır bekliyor; kimse niye olduğunu unuttu, o toprak hâlâ orada bekliyor.

Bu projenin bu bölgesi tamamlanabilindi, buradaki yıkımlar yapılabildi, burası başladı ve kaldı. Sonra 12 Eylül oldu, 12 Eylülde bütün bu alanı bu projenin önemine karşı çıkanlar bile kavradığı için, 12 Eylül Yönetimine anlattılar. Bütün bu arazi tekrar Atatürk Kültür Merkezi olarak tasdik edildi, Belediyeden alındı; parası ödenmeden, doğrudan Belediyenin elinden bu alan alındı ve üstüne şimdiki yapı yapıldı, Atatürk Kültür Merkezi diye yapılan yapı yapıldı, en azından projemizin o tarafı devam etmiş oldu.

Yukarıya doğru olan hatta, Meclis Binasını alarak, bahçesiyle birlikte yeniden kullanıma açmak istiyorduk. O tarihte Allah rahmet eylesin, Ahmet Taner Kışlalı Kültür Bakanıydı, tüm bürokratlarıyla birlikte bu projeye direndi. Biz binanın elektriğini, suyunu vermedik, onlar da sonunda Başbakana gittiler, Sayın Ecevit'in büyük emirleri gereği suyu ve elektriği verdik. Ama dünyada da öyledir, yani bence yerel yönetimlerin olmalıydı, o bahçe geniş kullanıma açılmalıydı. Şimdi önünde minibüs durakları ve de kapalı duruyor.

Oradan yukarıya doğru çıktığımızda, Hacıbayram önü için yaptığımız çalışma, daha sonradan bir başka proje olarak gerçekleşti. Maalesef Tarman kardeşlerin -şimdi yapılan o işhanı felaketini…- o tarihteki düşüncesi, vilayetinin önünün açılması ve Hacıbayram'la birleşmesiydi, bütün bunlar kaldı. Onun için yapılamamış bir proje olarak bu proje halen duruyor. Esenpark'ı bilenler varsa içinizde, tepede şimdiki Altındağ Belediye Başkanlığının olduğu alandır, çok kullanılmayan harabe bir parktı. Bu projenin bir devamıdır hepsi, yeşil aksın kültür aksıyla bağlanması projesiydi. O dönemde parkın etrafındaki gecekondumsu dükkânlar yıkıldı ve park iç düzenlemesi başladı. Ankara taşı o güne kadar gündemden kalkmıştı, yeniden bir ocak bulunarak Ankara taşı ağırlıklı bir düzenlemeye gidildi. O da 12 Eylülle kaldı ve sonuçta oraya bugünkü gördüğünüz Altındağ Belediye Sarayı yapılıp Ankara'nın çok güzel, en güzel temaşa noktalarından biri tıkatıldı. Yarışma yapılırken de çok tartışması olmuş bir konu, ama neyse, uzun hikâye…

Bu, Sayın Cansever'in Hipodrom alanı için hazırladığı -Ankara Belediyesinin o dönemde danışmanlığını yaptı, ricamız üstüne- ulusal müze ve önündeki ticari alanlarla oluşan projesidir. Söylediğim meşhur kanal bu projede gözüküyor, şimdiki merasim alanı olarak kullanılan alan, bunun buradan devamı Gençlik Parkı'na bağlanacaktı. Dediğim gibi, Belediye araçlarıyla şuradan şuraya kadar kazdık, orada da kaldık. Sayın Cansever, buraya müze ve önünde çok büyük bir arasta türü, bütün Anadolu'daki her tür el sanatları, hatta yemek sanatlarını da kapsayan çok büyük bir arasta ve ticaret kullanımını da müzeyle beraber düşündü. Bu proje bayağı da, yani detaylandırılacak noktaya kadar gelmişti. Bu, aynı alanın hazırlanmış olan maketi. Burada kanal ve yolun üstünden iki alanın birbirine bağlanması görünüyor. Bu, Sayın Cansever'in kendi el çizimleri, çok hoş ve duyarlı perspektifleriyle birlikte Ankara Kalesi'ni de içine alan çok güzel el çizimleri. Onun için görün de istedim, bu da bizim kültürümüzün bir parçası, Cansever çizimlerini görmek hoş bir şey gibi geldi bana, bu da O'nun bir önerisiydi. Planları, buradaki arasta ve müzenin kendisi, bu da müzenin tavanı için düşündüğü strüktür düzenlemesi. Bu, orada düşündüğü giriş perspektifi, Cansever saçaklarıyla birlikte.

Tabii burada o araya koymam gereken, hakikaten Batıkent. Batıkent, benim için ve Ankara için bence yapılamamış bir projesi. Yapılan şey Batıkent değil, onu bir tür tarihe not düşmek için de söylemek istiyorum; çünkü Batıkent Projesinin esası, Ankara'daki o tarihteki olağanüstü hava kirliliği ve altyapı sorunlarının çözümünde merkezi yönetim tarafından uygulanan politikalar tıkandığı için yeni alternatifler aranmasıydı. Batıkent Projesi, rahmetli Vedat Dalokay zamanında başlatılmış bir projesidir, o projenin mirasının devam ettirilmesidir, yani iki dönemi kapsayan bir proje. Her belediye başkanıyla da kesilmiyor projeler, yani bastırdı, devam ettirmeye çalışıyorlar, hiç değilse iki dönem uzuyor. Vedat Bey döneminde bütün o alanın ilk kamulaştırma çalışmaları başlamıştı, bir model geliştirilmesi içinde, içinde yanlış hatırlamıyorsam İlhan Beyin de bulunduğu, İrem Hanımın bulunduğu döneminin bence şehir planlaması anlamında, kentleşme anlamında en parlak zekalarının geliştirmeye çalıştıkları bir projeydi.

Vedat Bey ayrıldığında, ilk kamulaştırmalar bitmiş ve bir model çalışması için rapor hazırlanmıştı. O proje, mantığı hiç değişmeden, ismi Vedat Bey döneminde yanlış hatırlamıyorsam Gündüzkondu'ydu; sonra Batıkent oldu, batıya gelişmeyi vurgulamak için. Temel mantığı, Ankara'da 1 senede yapılan gecekondu sayısı, artı yapılı olanların da bir kısmının yıkılarak bu bölgeye gönüllü taşınması esasına dayanır ve senede 10 bin konut gibi çok ihtiraslı bir rakamla yola çıkmıştır ve bütün hesaplar, bu süre içinde taşınan insanların alanlarının boşaltılıp oraların yeniden planlanmış bir biçimde kente katılmasına yönelik büyük bir çabadır. Bunun için ustaların eğitilmesi, yerel ustalardan yararlanılması, ana planlama ve altyapı getirildikten sonra arsaların verilmesi, malzeme ve eğitilmiş usta yardımı, ana planlar hazırlandıktan sonra çok çeşitli cephe seçenekleri içinden arsa sahiplerinin kendilerinin seçmesine uzanan çok geniş bir yelpazesi vardır ve gecekondu bölgelerinde kooperatiflerin kurulup, o kooperatifler vasıtasıyla yapılmasına dayanan bir mantıktı. Bir bölümü de ağırlıklı olarak işçi kooperatiflerinin içinde olduğu; çünkü çoğu da gecekonduda oturuyordu, yani örgütlü bir tabana dayanması düşüncesi vardı.

12 Eylül olduğunda, birinci kooperatifin ilk 40 konutunun temeli atılabilmiştir, yani altyapı büyük çapta, ana caddeler açılmıştı, altyapı projeleri bitirilmişti Orta Doğu tarafından, su ve kanalizasyon çalışmaları başlamıştı ve orada kaldı. Ondan sonra yapılan proje ve bugünkü Batıkent, 12 Eylülle birlikte gecekondu tepeden inme bir emirle durdurulduğu için, artık böyle bir sorun gündemden çıktı. O nedenle daha çok küçük burjuvazinin bahçeli evler içinde yaşama özlemenin cevabına dönüştürülmüştür. Dolayısıyla orada bir Batıkent yapılıyordu, ama diğer bu projenin temel nedeni olan gecekondu öbür tarafta duruyordu. O nedenle Batıkent, bence varolan ve yapılan Batıkent, bütün saygı duymalarımla, onu hiç küçümsemeden söylüyorum, her şeye rağmen devlet desteği olmadan, insanların bir araya gelerek 50 bin konutluk bir kent parçası oluşturması, başlı başına bir ciddi macera, ciddi cesaret örneği, ama bu, esas Batıkent Projesi değil. Dolayısıyla onu da yapılamayan Ankara'nın bir parçası diye görüyorum ve yapılamamış olmasının bedeli olarak da sonuçta Turgut Özal geldi ve hiçbir hükümetin cesaret edemediği bir şeyi yaptı, hepimizin malını zorla o arazilerin üstünde oturanlara bedava verdi ve kentlerin geleceğini dondurdu, kentlerin geleceğiyle ilgili bence çok büyük bir zarar verdi, bunun bedelini hep beraber daha çok ödeyeceğiz. Batıkent bunun cevabıydı, olmadı, dolayısıyla yapılamadı bence.

Bu, demin gördüğümüz Hipodrom alanının Kazıkiçi Bostanları dediğimiz, şimdiki küçük otomobil tamirhanelerinin bulunduğu alanın planlanması, Ankara Uluslararası Ticaret Merkezi, Murat Karayalçın döneminde hazırlandı; çünkü o dönemde çok büyük bir sevgiyle, rahmetli Raci Bademli İmar Daire Başkanıydı ve bir dizi proje geliştirdiler. Bu projelerin içinde, bence çok önemli, kilit projelerden birisidir UTM; çünkü aynı dert, kentin batıya açılması. İkincisi, bu projede, Ankara'nın uluslararası düzeyde ticaret gelişmesinde gerekli mekân ve altyapının sağlanması ihtirası var. Proje, Paris'ten Ahmet Gülgünen Hocaya ısmarlandı ve Can'la birlikte geliştirdiler. Eldeki bilebildiğim kadarıyla kavram proje düzeyinde kaldı, yani bu proje uygulama etabına geçirilemedi ve bununla ilgili Belediye, bankalarla, çeşitli kurumlarla görüşerek, yani bir fikir geliştirip, bankaların bunun etrafında, o alanların üstünde bunları yapmasıyla ilgili bir teşvik ve yardım vardı işin içinde.

Çok önemli bir proje; çünkü Raci Beyin döneminde kendisiyle tartıştığımızda, şu noktadaydık: Çankaya, 1970'lerin bu konut politikalarına Kat Mülkiyeti Yasasıyla bulunmuş pragmatik bir çözüm var, yani "insanlar, paraları yetmiyor, para yok, ne yapalım; kat karşılığı evler yapılsın, böylece bir çözüm bulunsun." Halbuki Sayın Tekeli'nin Yiğit Beyle birlikte hazırladıkları kitapta sanıyorum çok ciddi bir tartışması vardı: "Bu yasa geçici bir çözümdür, ama bir kuşaklık çözümdür. Mirasçılara geçtiği andan itibaren her dairenin birkaç sahibi olacağından, yeni yapıların yıkılıp yapılması, bu tarihte yapılanların çok zor olacağından, tekrar tıkanma ve donma noktasına gelecektir Çankaya" iddiası vardı ve doğru bir iddia. Bugün Ankara'nın geçmiş 20-30 yıl öncesinin çok prestijli bölgeleri, artık çürümeye başlayan konut stoklarına dönüşüyor. İkincisi, "Gelişen ticaret anlayışında eskiden küçük dairelerde ticaret yapabilmek çok mümkündü; halbuki artık büyük şirketler, orta boy şirketler, onların istediği büro düzenlemeleri gerekiyor, buna da cevap vermiyor. Dolayısıyla Çankaya, hem fiziki anlamda, hem bu mekân ve yapı kurguları nedeniyle tıkanacaktır. Bunun doğrusu, kentin yeniden Batıya açılmasıdır ve büyük bir şans eseri olarak Batıya halen el sürülmemiştir. O nedenle bu imkânı kullanalım ve buralara uzanalım" düşüncesiyle" başlatılmış bir önerme. Bu da gerisinde böyle bir ihtiras taşıyor, Ankara'yı daha önemli bir role zorlayan bir ihtiras taşıyor, onun çok önemli bir parçasıydı, o Hipodrom alanının hemen üst tarafıdır. Bu da yapılamamış Ankara, yani bu da gerçekleşmedi. Halbuki bütün bu projeler birbirine entegre olabilse ve şimdi bu bölgede de yine Murat Karayalçın döneminde… Burada bir yarışma açıldı, sanıyorum şu anda bir başka uygulama başlatıldı, burası da meşhur AŞOT alanı. Bütün bunlar birbirinin parçası ve hepsi, bulunduğu yer itibariyle şimdi gündemimizde olan, Ankara'nın gündeminde olan Atatürk Orman Çiftliğinin ne olacağıyla bağlantılı bir dizi sorunun entegre edildiği çabalardır bunlar.

Bu projeyi Can, belki daha güzel anlatabilir, ben sadece projenin ne olduğunu size sunmak istiyorum, yapılamayan bir Ankara olarak ve bilebildiğim kadarıyla bunlar, çeşitli kuruluşlara yapılmak üzere hazırlandı, yanlış hatırlamıyorsam. Yani belediyenin kendi parasıyla değil, ciddi katılımlar ve tahsisler de yapılacak bir projeydi diye biliyorum.

Bu bir afiş çalışmamızdı bizim, onun için projenin böyle bir sunuşu var. Yine Murat Karayalçın döneminde AŞOT alanının boşaltılması gündemdeydi, yeni şehirlerarası terminal yapıldığı için, yaklaşık 118 dönüm diye hatırlıyorum, çok büyük bir alan Belediyenin. Dolayısıyla bütün bu alanın karşısı da Hipodrom alanı. "Bu alanda acaba ne yapılabilinir, ne geliştirilebilinir?" üstüne bizim büromuza verilmiş bir kentsel tasarım çalışmasıydı. Oldukça uzan bir çalışmaydı, kentin geçmişinde rol almış tüm politikacılar, şehir plancıları ve öğretim üyeleriyle yapılmış bir dizi, Ticaret Odası başkanı, Sanayi Odası yöneticileriyle yapılan çok uzun röportajlar ve ortak çalışmalar sonucunda geliştirildi proje. Sonuçta bu alan için, tabii o tarihler için söylüyorum, hiçbir projede dönemini unutmamak lazım, her proje kendi dönemiyle bağlantılı. Yine o dönemdeki yönetimin bütün o çabalarının, yani uluslararası ticaret merkezini kurmayı düşünen çabanın parçası olarak burada uluslararası bir kongre sarayının kurulmasının Ankara'nın turizm gelişimi açısından, turizme katkısı açısından çok önemli olabileceği düşüncesiyle bir proje geliştirildi.

Belediye Sarayına mutlaka bir yer aranıyordu, burada Belediye Sarayı çok küçültülmüş olarak,sanılanın tersine, sanıyorum 35 bin metrekarelik bir programdır. Sadece Belediye Başkanlığı, Meclisi ve kendine yakın olması gereken üniteleri kapsar, diğer yatırımcı birimleri dışarıda bırakır. Zaten bu tarafa doğru Gar ve Ulaştırma Bakanlığının olduğu binalar var. Geliyoruz, buraya uluslararası bir kongre merkezi kuruluyordu öneri olarak. Burada 3 tane, Cumhuriyet döneminin ilk eserlerinden otobüs hangarları vardır. Onun bir tanesini hem bir anı olarak saklama, hem de bunu bir kent müzesi olarak kullanmak üzere hangarın bir tanesi korunuyordu ve devamında da buraya Belediye kompleksi yerleştiriliyordu. Belediye kompleksinden başlayan bir büyük arkat, üstündeki çeşitli kültür kuleleriyle uzanıp kongre merkezine kadar geliyordu. Buradaki ana varsayımlardan biri, demiryolunun ve Garın kentin önemli giriş noktalarından, giriş kapılarından biri olduğudur. Kente yaklaşırken ve çıkarken, Anadolu'nun geçmişinde varolan tüm büyük kültürleri barındıran kuleler düşünüldü ve her kulenin üstüne de o dönemi simgeleyen, o dönemin önde gelen bir simgesinin heykelleştirilmesi ve kulelerin içine o dönemin kültürüne yönelik örneklerin konulması düşünülmüştü. Tabii peyzajında da burada çok büyük bir su öğesi yaratılıp her şeye rağmen Hipodrom, biz unutamadığımız için oradaki su bağlantısını, tam merkezinde bir yerde büyük bir su öğesiyle Hipodrom alanına sarkmayı hep kafamızda tuttuk, projelerimizin her yerinde vardır. Bu, aşağı yukarı o düşüncenin ilk eskiz perspektiflerinden birisiydi. 3 boyutlu modelleme çalışması; kongre merkezi, hangar binası ve onların arasında kültür kulelerinin ve arkatın uzandığı çabayı gösterin bir çalışma.

Bundan sonra, tekrar Karayalçın döneminin öbür projelerine geldiğimizde, önemsediğim bir-iki proje var, onları da göstermek istiyorum. Bu, Ankara'nın kuzey aksı, kentsel tasarım projesi, Karayalçın döneminin bir yarışması, uygulanamadı; temel mantığı, havaalanından başlamak üzere kente girişe kadar uzanan alanın Çubuk Barajı ve çevresi dahil olmak üzere bir kent giriş kapısı olarak düzenlenmesi ve bu aksın üstüne çeşitli görsel öğeler, ticari öğeler ve kurumsal öğelerin işlenerek kentin yine de uluslararası iddiasını korumasına yönelik bir yarışmadır, birinci gelen proje, bu da hiçbir şekilde uygulanamadı.

Yine Karayalçın döneminden kentin iki tane giriş kapısı... Bu, İstanbul giriş kapısı, Semra Teberler'in projesi, bir de arkasından İzmir giriş kapısı var. Bu da İzmir giriş kapısı, Hasan Özbay'ların birinci oldukları proje. Bu iki proje de uygulanamadı. Ondan sonra zaten Melih Gökçek dönemi geliyor. Onun dönemi ayrı bir konu, burada ne polemiğine girmek istiyorum, ne de tartışmak istiyorum. Ama şu ana kadar sunduğum projelerin her biri, bir düşüncenin, kentin geneline yönelik, genel bir istem, irade ve inancın bu projeler vasıtasıyla, yani projelerin esas gayesi neyse, kentin genel politikasından koparmadan, kent politikasıyla ilgili geliştirilmeye çalışılan projeler demetiydi. Bence bundan sonra yaşananlar, tersine içe dönük bir Ankara'nın parçacı ve bu ihtiraslardan uzaklaşmış, tamamen küçük çok dokunuşlarla, pragmatik ve bir adım ötesini düşünmeden çözülmeye çalışılan projeler demetidir. Bunun Türk halkının hoşuna gittiğini biliyorum, aksini hiç söylemeye niyetim yok. Ama benim bir psikiyatr dostum, bana bir tarihte "Kadri Bey, ben uluslararası sempozyumlara katıldığım zaman, Türk halkının ortalama duygu yaşını iki yaş olarak tarif ediyorum, ama Türk olduğum için iltimas geçiyorum, Türk halkının ortalama duygu yaşı 6 aylık çocuğun duyu yaşındadır" demişti. Dolayısıyla bugün yapılanları ben çok iyi anlıyorum, çok da şaşırmıyorum, çok da yöneticiler açısından gerçekçi buluyorum. Bunlar, Türkiye'nin ve Ankara'nın bugünüyle ilgili hakikaten daha büyük bir perspektifte baktığınızda, yerleri nedir, o ayrı bir tartışma konusu, ama ben size yapılamamış Ankara'nın bazı örneklerini sunmaya çalıştım.

Çok teşekkür ederim. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Sayın Bozkurt ve Sayın Atabaş'a sunuşlarından dolayı çok teşekkür ediyoruz.

Bizim programımızda "Varolmayan Ankara" başlığı altında 4 tane proje var, şu anda bunları da sergiledik. Konuşmamın başında da ben ifade ettim, projelerin hangileri olduğunu. Bir tanesi, Ulus Kent Merkezi. Raci Hocamın ismini ben ifade etmedim, rahmetli Raci Hocamızı burada da anmak istiyorum; çünkü o projenin ekip başıydı, Ömer Kıral ve Abdi Güzer'le birlikte, onu da burada düzeltmiş olayım.

İsterseniz şöyle yapalım: Kadri Ağabey, o projelerle ilgili ya siz bir miktar bilgi verin, yani bilemiyorum, nasıl bir yöntem izleyelim diye… Proje sahipleri de burada, belki proje sahipleri, projelerle ilgili birer sunuş yapabilirler.

Ömer Hocam, isterseniz sizden başlayalım, Ulus Projesiyle ilgili bir sunuş yapın, sonra sırasıyla devam edelim.

Buyurun.

ÖMER KIRAL- Aslında bu toplantı için bizim sunuş yapacağımız galiba programda ya da bana öyle ifade edildi, yoktu, onun için hazırlıksız, spontane bir şey oldu.

Tabii şöyle: Ben de sergiyi izledim. Ulus Planının diğer projelerden bir farkı var. Diğerleri mimari projeler, yani belirli bir arazi üzerinde yarışmaya çıkmış, mimari proje elde edip inşa edilmek istenen kamu yapılarıyla ilgili projeler. Halbuki Ulus Planı ise Ankara'nın merkezi iş bölgesi, tarihi iş bölgesinin planlanması; 110 hektarlık bir alan ve kabaca 3 bin parsel var. Yani diğer projelerde, mimari projelerde bir parsel var ve o parsel üzerinde bir geliştirme öngörüsüne dayanan bir yarışma ve proje elde etme süreci var. Halbuki Ulus Planı ise oldukça karmaşık, kentin en karmaşık, tarihi, arkeolojik SİT'in üzerinde bulunan bir kent parçasının, kent merkezi iş bölgesinin geliştirilmesi, korunması projesi. Dolayısıyla her ne kadar diğerleriyle isim benzerliği var, hepsine proje diyoruz, ama belki bir ağız alışkanlığından dolayı.

Dolayısıyla 1986'ya gidiyoruz, yani Ulus Planı Yarışması dediğimiz zaman, sevgili Raci Hoca ekip başı, Abdi, ben ve Türkay Ateş ve ekibimizin tabii ki danışman ve yardımcıları da vardı. Yarışma sanıyorum kasım başında teslim edildi, yani 1986, 18 sene önce bu zamanlar biz yarışmaya hazırlanıyorduk, öyle düşünün, herkes oturmuş bir şeyler çiziyor. Bu çerçevede Ulus'un hem arkeolojik alan olması, hem Ortaçağ yerleşmesi olması, tarihi eserleri, Cumhuriyet yapıları ve yanı zamanda bir ticaret merkezi olması dolayısıyla oldukça karmaşık sorunları bir arada barındırıyordu ve o dönemde, -ki hâlâ da öyle bence- Türkiye'nin imar düzeni, yani belediye yapısı, İmar Yasası, uygulama araçları, finansman kurumları açısından baktığınız zaman, oldukça sorunlu bir imar sistemine sahiptik o dönemde. Hâlâ da bu sorunlu dönem devam ediyor. Her ne kadar yeni İmar Yasası, reformlar vesaireler yapılmakta ise de hâlâ bu sorunlu dönem devam ediyor.

Ben şöyle bir şey yapayım isterseniz, yani sistematik bir bilgi halinde vermek için, Raci Hocanın 2 sene önce yazmış olduğu bir yazıdan size bir paragraf okuyacağım, dolayısıyla O'nun fikirlerini size aktarmış olayım. Ondan sonra fazla zamanınızı almadan birkaç ekleme de yapayım:

"Bilindiği gibi Ulus Planı, koruma amaçlı tasarım ve planlama literatürüne yeni kavramlar kazandırmıştır. İlkin ara plan kavramı ve plan alanı, yeni program alanı ayrımları, ülkemizde eylemli planlama, proaktif planlamanın öncü örnek uygulamalarına zemin sağlamıştır. Sonra planlama alanı içinde mülkiyeti, dolayısıyla sahiplik ve sorumluluğu esas alarak tanımlanan işler ya da projeler, proje paketleri de eylemli planlama uygulaması için bir başka yeni açılımdır. Bu arada işler ya da projeler, proje paketleri temelinde 1/1 000 000 ölçekli mülkiyet, kullanım, yapı, ulaşım, dolaşım, altyapı ve kentsel peyzaj kararlarının 1/500 ve 1/200 ölçekli çalışmalarla ayrıntılandırılması esası ve böylelikle proje sahibi, Ankara Büyükşehir Belediyesi, ilçe belediyesi, plan müellifi ve Ankara Koruma Kurulu arasında müzakere edilebilmesini sağlayan bir katılım mekanizmasını geliştirmiştir. Bu mekanizma, Ulus Planı uygulamalarını ülkemiz planlama deneyiminde özgün bir konuma yerleştirmektedir.

Son olarak parselasyon planlarının 1/500 veya 1/200 ölçekte hazırlanmış ve parselasyon planı, mülkiyet düzenleme yanı sıra, yapılaşma, kullanım, peyzaj, altyapı, ulaşım, dolaşım ve benzeri hususları gösterilerek tapunun şerhler hanesine işlenmesiyle yasal geçerliliği olan yepyeni bir kentsel tasarım belgesinin yaratılmış olması, dikkate değer bir özelliktir. İşte Ulus Planının onaylandığı tarihten,. 1990'dan bu yana, yani 12 yıldır tüm bu özellikleriyle ve başarıyla uygulanıyor olması, öngörülen yenilikçi planlama anlayış, yaklaşım, kavram ve mekanizmalarıyla elde edilen sonuçların ayrıca ele alınarak değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır."

Ulus Planının bir görünmeyen kısmı vardır, o da şudur: Ulus Planıyla Ulus merkezi üzerindeki baskıların azaltılması amacıyla Ulus merkezi iş bölgesinin gelişme yönü, biraz önce Kadri'nin bahsettiği uluslararası ticaret merkezinin olduğu bölge, UTM bölgesi ve Akköprü'ye kadar olan Kazıkiçi Bostanları'nın merkezi iş bölgesi olarak planlanmasıdır. Dolayısıyla Ulus'un üzerinde yoğunlaşma, yüksek katlı yapılaşma talepleri, istemleri, yani bu 3 bin parselin, özellikle ana yollar üzerindeki olanların üzerindeki bu baskının yönü değiştirilmiştir. Bu, önemli bir görünmeyen kısımdır, yani herhangi bir kentte, -diğer kentler için de geçerlidir- koruma bölgeleri, eğer ticari merkez içindeyse, ticari merkezin gelişme olanaklarını siz başka alanlara yöneltemiyorsanız, o zaman kentlerin koruma bölgelerinde büyük sorunlar yaşarız. Bir küçük örnek, belki Paris; Paris tabii küçük bir kent değil, ama Paris, **Ledafans'ı** yaratarak Paris'i kurtarmıştır. Ledefans'ı belki beğenmeyiz, belki cansızdır, belki çok insan ölçeğine yakın bir merkez değildir, ama Paris'in içinde başlayan yüksek yoğunluklu yapılaşma eğilimlerini kanalize edebilmiştir. Dolayısıyla Ulus'ta bizim plan sınırı içinde görünmeyen, ama daha sonra Raci Hocanın İmar Dairesindeki 5 senelik döneminde yönlendirdiği bu eğilim ve yapılan projeler ki, bir tanesi de UTM'dir, biraz önce slaydını gördük. UTM ile ilgili bir bilgi ekleyeyim: UTM Projesi, mimari olarak şu anda belki binalar olarak uygulanmadı, ama mülkiyet düzeni değiştirildi, bu çok önemli bir husustur. Yani oradaki yüzlerce mülkiyet birleştirildi ve yeniden Ahmet Gülgünen'lerin planına göre, projesine göre yeniden imar parselleri oluşturuldu. Dolayısıyla bundan sonra oradaki gelişme, o yeni imar parsellerine göre olacaktır. Belki binalar Ahmet Gülgünen ve Can'ın öngördüğü projeler şeklinde olmayacaktır, ama kullanımlar ve yapı kitleleri açısından belki hâlâ bir şey var.

İkinci önemli yönlendirme, Kazıkiçi Bostanları'nın yarışmaya çıkartılmasıdır ki, Ali Vardar, Sedvan Teber, Selçuk Yener'in birinci olduğu projedir. O, uzunca bir süre plancılar ve belediye arasındaki ilişkiler açısından uzun bir süre yapılamadı. Ama daha sonra sanıyorum 1/5 000 000 ve 1/1 000 000'lik planlar onaylandı ve mülkiyet düzeni değiştiriliyor, bu da önemli bir şey. Dolayısıyla o planın da ilk uygulama -ki sanıyorum orada da binlerce parsel var, kaç tane olduğunu bilmiyorum, ama- plana göre yapılaşmalar başladı. Dolayısıyla Ulus üzerindeki baskı kalkmıştır ve Ulus'a baktığımız zaman, hâlâ o köhne yapıları görüyoruz. Tabii ki bir planın hedefleri, 3 bin parselin, yani bir mimari proje gibi değil, 2 sene içinde 3 bin parsel öngördüğünüz biçimde ortaya çıkamaz, ama Hacıbayram Projesi uygulanmıştır, bazı ulaşım önerileri uygulanmıştır. **HAYEK'in** heykellerini yaptığı Gazi Lisesinin önündeki meydan uygulanmıştır, ama şu anda başka kullanımlar var orada, şimdi sanıyorum pazar gibi bir şey yaptılar.

Tabii şehirler, yaşayan varlıklar, dinamik varlıklar. Raci Hocanın burada bahsettiği gibi, ön eylemli bir planlama sürecinin olması gereken bir şeydir planlama eylemi. Halbuki şu anda yapılan, reaktif bir planlama sistemi, yani parsellerden talep gelecek ki, "ben buraya bir bina yapıyorum" o binanın nasıl yapılacağı süreciyle o binalar ya yapılmakta. Yani Ulus'taki her bir parsel, artık Ulus Planına göre yapılmak durumundadır. Projelendirme süreci, kentsel tasarım, sokak ölçeğinde, yapı adası ölçeğindeki tasarlama süreçleri plana göre yürütülmektedir, ama planın öngördüğü ulaşım odakları, kültür odakları, henüz onlar tabii kamu proje alanları, belediye proje alanları, proje paketleri henüz gerçekleşmedi. Tabii şehirler bizlerden daha fazla yaşıyor, bunu da dikkate almamız lazım. Bizim şehircilik projeleri, mimari projeleri gibi değil. Şehircilik projelerinin uygulamasını galiba maalesef müellifleri göremiyor.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkürler.

Atatürk Kültür Merkezi Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonu Projesiyle ilgili Semra Uygur'u davet ediyorum.

Buyurun.

SEMRA UYGUR- Merhaba, hoş geldiniz.

Doğrusu ben de Ömer Beyin bahsettiği gibi, hazırlıklı olunmadığı için, zaten burada da bir proje tanıtımı yapmadığımız için, 12 yıllık süreç içerisinde hafızamızda yer etmiş birtakım durumları aslında ancak açıklamak istiyorum.

Yarışma, Kadri'nin bahsettiği, 1980'de Atatürk Kültür Merkezi alanı olarak ilan edilen, bunların içinde 4 üncü bölge olarak adı geçen mevcut Konser Salonuyla Adliye Binası arasında, oradan … hattı geçiyordu, şimdi yine güzergâhı geçerek değiştirilmiş olarak geçen, demiryolunun da geçtiği ve eski Hal bölgesinin olduğu alandı. Benim oraya ilişkin daha önceye ait anılarım var: Biz ODTÜ'de öğrenciyken, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasına otobüsle yurtlardan gider ve akşam saat 22.00-22.30'da konser bitince, ki orada bazen protokol gelmediğinde de en önde konseri izleme şansımız olurdu. Opera Köprüsü'nün üstünden dönerken, o zaman Haldi ve kasaların üstüne kar yağmış, mahzun bir hal ve böyle yalnızlık içinde kasaları hep anımsar ve kendimce hayaller kurardım. Şans işte, 1992 senesinde bu alan yarışmaya çıktığında, biz ikinci olarak büyük heyecanla şartnamemizi almıştık. Sayın Hüseyin Akbulut da 1992 yılında CSO Müdürüydü ve danışman jüri üyesiydi yarışmada, şimdi aramızda bulunuyorlar.

Biz o yarışmanın çalışmalarını çok keyifli bir süreç içerisinde yürüttük. Ankara'nın planını elimize aldığımızda, biz onu o zaman keşfetmiştik, -tabii belki de birçokları tarafından bilinen bir durumdu- Kale ile Anıtkabir aksının bu alanın içerisinden geçtiğini fark ettik. "Bu gerçekten doğru mu, biz doğru mu çiziyoruz burayı" diye Anıtkabir'e gittik. O zaman Sayın Orhan Arda'nın Anıtkabir'le ilgili yazdığı bir kitap vardı, henüz basılmamıştı, onların fotokopilerini aldık ve gerçekten bunun böyle olduğunu, yarışma projesinde, Emin Onat'ların projesinde Paul Bonats'ın lahitin kale aksına çekilmesini, tam aksa konulmasını önerdiğini böylece öğrenmiş olduk, bu alan içerisinde. Bir de yarışma şartnamesinin başında aslında buranın çok büyük umutlarla ve Ankara için çok büyük amaçlarla gerçekleştirildiğini anlatan önsüzü vardı. Bu önsözün bir yerinde Bulvar'dan geçerken Anıtkabir'in kapatılmadığı ve görülebildiği tek alanın bu alan olduğunu ifade eder. Ankara'ya ve orada yazılanlara o gözle bakıp tekrar yaşamaya çalıştığınızda, gerçekten de Anıtkabir'in Bulvar üzerinden başka hiçbir noktadan görülmediğini fark ediyorsunuz.

Bir de Atatürk Kültür Merkezi alanlarıyla 4 üncü bölgenin, çünkü bu demiryolunun karşı tarafı ve diğer tarafı olarak yolla Opera Köprüsü'yle ayrıldığı için, bu alanların birbirlerine bağlanması da şartnamede aslında istenen isteklerden birisiydi. Biz bu nedenle hem Kale, Anıtkabir'in aksının bu alandan geçtiğini fark edince ve Atatürk Kültür Merkezi alanlarının da birbirine bağlanması istenince, ayrıca Bulvar üzerinden Anıtkabir'in tek görülür bir noktası olunca, bu üç belirgin düşünceyi birleştireceğimiz, bizim duygusal bağ dediğimiz, ikincisi de fiziksel bağ dediğimiz iki aks üzerine oturttuk binayı. Duygusal bağ dediğimiz, "Anıtkabir'le Kale'nin söyleşisinin içerisinde bir durak" diye bizim düşündüğümüz fuayeyi oluşturduk. Büyük fuaye alanını "bu, geçmişle gelecek arasındaki söyleşide bir durak olacak" diye varsaydık. Anıtkabir'in gözükebilmesi için de Bulvar'dan salt fuayenin içinden değil, tümüyle; o zaman biz bu yapıyı Bulvar kotundan daha aşağıya gömerek "görüntüyü diğer binalarla kesmemeli"yi düşündük. Onun içinde de tabii sergiyi, buraya girmeden evvel görme şansımız olmadı, dışarıda daha sonra gelebildi, panoları var. Onun için yapılar tümüyle bir gömük alanın içerisine oturtuldu, Bulvar kotundan 9 metre aşağıdadır yapılanma.

Proje 1992 senesinin Mayıs ayında yarışmaya açıldı., 22 Eylül 92'de de teslimi yapıldı. Biz çok keyifle çalıştığımız için, tarihleri ezbere hatırlayabiliyorum bu yarışmada ve 4 Ekim 92'de de yarışması sonuçları belli oldu. Hatta Güler Aykal da yarışma danışman jürisindeydi. Birinciler açılınca günlerden de Cumaydı ve o gün biz öğrenciliğimizden sonraki süreç içerisinde de, yani yarışmadan sonraki süreç içinde de tekrar konsere gittiydik, tanıştıydık yeniden. Proje gelişmeye başladı ve o zaman Kültür Bakanı Sayın Fikri Sağlar'dı; daha yarışmanın sonuçları açıklandığında, "biz temeli ne zaman atacağız?" dediğini hatırlıyorum. Çünkü herkes bunun bir an evvel ve Cumhuriyetin 75 inci yılında kullanılmasını istiyordu aslında, ama o gerçekleşemedi elbette, proje sözleşmesini biz 1993 yılında yapabildik. Bunun akustikle ilgili danışmanlık işleri vardı kuşkusuz ve Bayındırlık Bakanlığı, bizim bildiğim kadarıyla tarihinde ilk defa yabancı danışmanla yaptırdığı bir projedir.

Projenin gelişim aşamasında şöyle anılarımız da oldu: Anıtkabir'le Kale'nin söyleşisini biz projenin perspektifleriyle de belgeleyebilmek için, Opera Köprüsü üzerine çıktık, gece fotoğraf çekiyoruz, elimizde tripotları diktik, Özcan'la ikimiz. Polisler geldi hemen, yabancılar gelecekmiş o gün Ankara'yı ziyarete, hemen burada ne yaptığımızı sordular, niye burada olduğumuzu sordular, kimlikleri istediler. Benim cüzdandan 3 kimlik çıktı, o zaman çocukların kimlikleri de bende, daha küçüktüler. Neyse, sonra onları ikna edip gönderebildik. Projeyi yaparken de -böyle atlıyorum tabii, çok kurgulanmış bir konuşma olmadığı için- Türk Ocağı'na çıktık, Resim ve Heykel Müzesinin olduğu yere. Bu alanın en iyi görülebildiği nokta orası aslında.

Biz projede Anıtkabir'in görülebilmesi için hiç çatı yapmadık, yapıları gömük yaptık. Yaptığımız çatılar çim çatıydı, ama salonun bir düz çelik çatısı vardı. Biz baktık ki, burada baktığımızda, bu yapı bir çatıyı ya da çatı ima edecek bir yüzeyi kaldırmayacak, -çünkü biz başka bir şey yapmak istiyoruz- onun üzerine projeye biz gelip yeniden değiştirdik. Değiştirdiğimizde, bu iki salon, biri yumurta formunda, biri küre formunda oldu.

Projeler belli aşamalara geldi; çok uzatmayacağım, ama yurtdışı danışmanlığıyla yapılan işlerde organizasyon Bayındırlık Bakanlığı tarafından da doğru kurgulanamadı. Bu nedenle projelerin bizim tarafımızdan bitmiş olmakla birlikte teslimini yapamadık, çünkü süre uzatımlarıyla ilgili sorunlar yaşandı, onlar çok uzun, ama 1997 senesinde İstemihan Talay'ın Kültür Bakanlığı, Süleyman Demirel'in Cumhurbaşkanlığı döneminde, Aralık 97'de renkli balonlar patlatıldı, renkli dumanlar çıkartıldı, böyle bir temel atma töreni yapıldı. O günden bu yana 7 yıl geçti, altında bulunan otoparkın bir katı imal edilebildi, iki bloğun temelleri yapıldı, ama dışarıdaki panoda da görüleceği gibi, şimdi oraların hepsi su içinde kuş cenneti oldu, sazlık. Projenin içeriğinde de 2 bin kişilik konser salonu, büyük konser salonu ki, Türkiye'de konser salonu amacıyla yapılmış bir salon henüz yok, bu ilk olacaktı. 500 kişilik oda müziği salonu, fuayesi, satış yerleri, kafeleri, ayrıca kayıt stüdyoları, senfoni orkestrasının bütün elemanları için çalışma odaları idaresi ve koro çalışma binası denilen ayrı bir bölüm, Türk sanat müziği, Türk halk müziği, çoksesli koro ve halk dansları için çalışma alanları. Bu yapı birbirlerinden farklı olarak şekillenen bir yapıydı. Bu içerikteydi. Eğer yapılabilseydi bugüne kadar çoktan bitmiş ve Ankaralıların, hepimizin kullanımında olabilirdi. Ama ben Kadri'nin hikâyesini, anlatışını dinledikten sonra, bu da yapılamayan Ankara'nın parçalarından biri olarak bakıyorum ve "Saçlarım beyaz, elimizde baston, yanımızda torunlarımızla, bir gün orada bir dinleti dinleme şansımız olur mu?" diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Semra Uygur'a çok teşekkürler.

Yapılamayan Ankara projesi çok. Tabii, bugün hep kültür ağırlıklı projeler, yani Ankara'nın kültür başkenti olmasında önemli bir işlevi yerine getirecek olan projeleri konuşuyoruz. Onun için de bu projeler özellikle seçildi. Aslında birçok projeyi biz gündeme taşıdık, bu bizim Mimarlar Odası Ankara Şubesinin önceki sayılarında da başlıklar halinde ilan edildi, varolmayan Ankara projeleri çok fazla. Bunları zaman zaman tartışmaya devam edeceğiz.

Ankara Kalesi Koruma Geliştirme Proje Yarışmasının Ekipbaşı Tülin Akman'ı davet ediyorum.

TÜLİN AKMAN (Ankara Kalesi Koruma Geliştirme Proje Yarışması Ekipbaşı)- Herkese merhaba.

Benden önceki konuşmaları da dinledikten sonra, tabii ekipten bir kişi de Oda Başkanımız Ali bey, Ankara Kalesi'yle ilgili sanıyorum, pek çok kişinin bildiği, Ankaralı olarak hatırladığı pek çok şey var. Ama öncelikle şöyle bir çok kısa özet yaparsak, 1932'de Jansen planlarıyla protokol alanı olarak kalan Ankara Kalesi, o tarihten sonra 1987, yarışmanın başlangıç tarihine kadar, kentte herhangi bir görev üstlenmemişti. Protokol alanı korumalı, ama dönemin de koruma anlayışı içinde kendi bıkkınlığında ve de herhangi bir uygulama yapılamaması şeklinde kalmıştı. 1980 sonrasında biliyorsunuz, yapılan tek uygulama, ondan sonraki 1932'den 1980'e kadar, birtakım cephelerde, özellikle değişik maviyle tüm cephelerin boyanması şeklinde bir Ankara Kalesi yarışması çıktığında doğrusu çok heyecanlandık, çünkü birkaç sene önce, biraz önce Ömer Kıral'dan dinlediğimiz, rahmetli Raci Bademli'nin Ulus Proje Yarışmasının çok, yarışma sonrası kolokyumları ve o zaman Ankara'nın gündemini çok işgal eden olayda heyecanı da duymuştum. Yarışma kitapçığı çok renkliydi. Acaba Ankara Kalesi nasıl olmalıydı? Tabii, önemli bir kentin, böyle kent kimliği lafını pek sevmiyorum, kent kişiliği diyeyim, Anadolu Medeniyetleri Müzesi hemen arkasında duruyor ve de uzunca bir süre zaten, işte 1980 sonrasında da Kale'nin çok az ziyaretçisi var, çünkü bu koruma, ama hani saklama veya hiçbir şey yapmama, artık o bıkkınlıkla, sosyal çevreyi de çok etkilemiş bir durumdaydı. Ama yarışma öncesinde Taç Vakfının yaptığı üç bina Kale girişinde, sadece dış Kale'yi dolaşabiliyorsunuz, çıkabiliyorsunuz.

Biz projeyi ele aldığımızda, ben de doğrusu Samanpazarı'yla ve Anadolu Medeniyetleri Müzesiyle doğma büyüme Ankaralı olarak, bütün çocukluğum ve gençliğimin de Samanpazarı'ndan alışverişiyle geçtiği için, Kale'nin… Yarışma sınırlarına çok saygılı kaldık, çünkü bizden önceki proje Ulus Projesiydi, biz onun içinde surlarla çevrili bir alandaydık. O bağlantıyı da kurmaya epey çabaladık. Bir şekilde çok da heyecanlı ve çok teşvik edici bir jüri raporuyla kazanmıştık projeyi. Koruma, kullanma ve geliştirme dengesini çok iyi kurduğumuz söyleniyordu. Tabii ki, Antalya Kaleiçi Projesinde kullanılan birtakım argümanları biz de turizm ve kültür bağlamında birleştirmiştik. Biraz önce Bozkurt hocamın söylediği gibi, getirilen fonksiyonlarla, Kale Projesinin kendi içinde işletmesini hissediyorduk ve istiyorduk. Proje daha sonra 1990 yılında bu heyecan sürdü. Dönemin Kültür Bakanı galiba Mesut Yılmaz'dı. Biz 1990 yılında projenin uygulamasına başladık ve o zamana kadar bu tür kent planlamaları veya kentsel alan planlamalarında mevcut yasal düzenlemeler nedeniyle işte bir prosedür var, 5000'lik, 1000'lik falan diye gidiyorsunuz. Bu sözleşme bir dönem sonunda yeterli olmadığı fark edilerek, bir ek sözleşme yapıp, 1/200 ölçekli planlara inmek gereği duyuldu. O planlarla bu tür koruma alanının bulunduğu veya kentin tarihi çevresini, tarihi kişiliğini yansıtan alanlardaki uygulama giderek kolaylaşacağı söyleniyor, son günlerde yeni yasal düzenlemelerle; ama tabii çok zor. Çünkü, projenin sahibi Belediye, yarışmanın ve olayın tam sahibi Kültür Bakanlığımız, ayrıca Kültür Bakanlığının dışında da bir de şey var, Koruma Kurulu üçgeni var. Bu üçgen içinde bir tarafta da biz varız. Tabii, bu süreç içinde birtakım heyecanların çok çabuk yitirilmesinde